

USPOREDNA ANALIZA POREZNIH SUSTAVA SKANDINAVSKIH I ZEMALJA JUŽNE EUROPE

Bakran, Mario

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:148:030035>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-06**

Repository / Repozitorij:

[REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economics & Business Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet

Diplomski sveučilišni studij Poslovne ekonomije - smjer Financije

**USPOREDNA ANALIZA POREZNIH SUSTAVA
SKANDINAVSKIH I ZEMALJA JUŽNE EUROPE**

Diplomski rad

Mario Bakran

Zagreb, srpanj, 2019.

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet

Diplomski sveučilišni studij Poslovna ekonomija

**USPOREDNA ANALIZA POREZNIH SUSTAVA
SKANDINAVSKIH I ZEMALJA JUŽNE EUROPE
COMPARATIVE ANALYSIS OF SCANDINAVIAN AND
SOUTHERN EUROPEAN TAX SYSTEMS**

Diplomski rad

Mario Bakran, 0067516810

Mentor: Prof. dr. sc. Nika Šimurina

Zagreb, srpanj, 2019.

MARIO BAKRAN

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je DIPLOMSKI RAD isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Studentica:

U Zagrebu, _____

(potpis)

Sadržaj

1. UVOD	7
1.1. Predmet i cilj rada.....	7
1.2. Izvori podataka i metoda prikupljanja podataka.....	7
1.3. Sadržaj i struktura rada.....	7
2. VAŽNOST POREZNOG SUSTAVA.....	9
2.1. Svrha postojanja poreznih sustava.....	9
2.2. Suvremeni modaliteti oporezivanja.....	11
2.3. Ishodi i značaj ekonomskog oporezivanja.....	13
3. ANALIZA POREZNIH SUSTAVA SKANDINAVSKIH ZEMALJA	15
3.1. Porezni sustav Švedske	15
3.2. Porezni sustav Norveške	19
3.3. Porezni sustav Finske	23
4. ANALIZA POREZNIH SUSTAVA ZEMALJA JUŽNE EUROPE	28
4.1. Porezni sustav Italije	28
4.2. Porezni sustav Španjolske	33
4.3. Porezni sustav Grčke	38
5. KOMPARATIVNA ANALIZA SKANDINAVSKIH I ZEMALJA JUŽNE EUROPE.....	44
5.1. Razlike u prikupljenim državnim poreznim prihodima i državnim rashodima	44
5.2. Utjecaj poreznih opterećenja na životni standard.....	47
5.3. Razlike u bogatstvu naroda	54
5.4. Usporedba najznačajnijih vrsta poreza	59
6. ZAKLJUČAK	61
LITERATURA.....	63
POPIS GRAFIKONA.....	69
POPIS SLIKA	70
POPIS TABLICA.....	71
ŽIVOTOPIS	72

SAŽETAK

Danas su porezi jedan od najvažnijih gospodarskih instrumenata s kojim države ostvaruju ekonomsku ravnotežu, a pritom da se one vode prema načelima pravednosti, učinkovitosti, jednostavnosti, izadašnosti i elastičnosti. Nijedan porezni sustav na svijetu nije isti, te se svaka ekonomija razlikuje po svojoj poreznoj politici, strukturi i modalitetima. Poreznom politikom država može utjecati na više ekonomskih segementa od kojih su: nezaposlenost, investicije, dohodak, dobit poduzeća i ostalo. Svrha i važnost kvalitetnog upravljanja poreznim sustavom danas je sve veća jer kroz poreze i fiskalnu politiku svaka država može utjecati na vlastitu gospodarsku održivost i stabilnost.

U ovom radu napravljena je analiza poreznih sustava skandinavskih i odabranih zemalja južne Europe. Kroz unazad nekoliko godina analizirano je kretanje stopa poreza na dohodak, poreza na dobit, poreza na dodanu vrijednost i drugih. Nakon pojedinačne analize, provedena je usporedna porezna analiza istih sustava u kojima su vidljive razlike u bogatstvu, moralu, a posljedično i u poreznoj disciplini i politici odabranih država. Analizom strukture prikupljenih prihoda od poreza i ocjene zadovoljstva građana javnim uslugama, prikazati ćemo stvarnu efikasnost i utjecaj poreznih sustava na životni standard tamošnjeg stanovništva. Također ćemo vidjeti koliko su korupcija i utaja poreza prisutni u južnim i sjevernim državama i koje su posljedice toga na njihov porezni sustav.

Ključne riječi: porezni sustav, porezne stope, Europska unija, životni standard, skandinavske države, države s juga Europe

ABSTRACT

Today, taxes are one of the most important economic instruments with which countries are achieve economic balance, while being guided by the principles of righteousness, efficiency, simplicity, abundance and elasticity. Tax systems are not same and every economy is different according to its tax policy, tax structure and modalities. The country's tax policy can affect on several economic segments, which including: unemployment, investment, income, corporate income and the rest. Today, purpose and importance of quality management of tax system is bigger, because through taxes and fiscal policy each country can influence on its own economic sustainability and stability.

This paper analyzes the tax systems of Scandinavian and selected South European countries. Through the few years we have been analyzed the movement of the income tax rate, corporate tax rate, value added tax and others. After the individual analysis, a comparative analysis is carried out on the same tax systems in which are visible differences in wealth, morale and consequently in the tax discipline and policy of the selected countries. By analyzing the structure of collected tax revenues and the satisfaction ratings of citizens with public services, we will show the real efficiency and impact of tax systems on the standard of living of the local population. Also, we will see how corruption and tax avoidance are present by southern and northern countries and what are the consequences on their tax system.

Key words: tax system, tax rates, European Union, standard of living, Scandinavian countries, southern countries

1. UVOD

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet izučavanja u radu su porezni sustavi skandinavskih zemlja i zemalja južne Europe, te njihova pojedinačna analiza i međusobna usporedba. Porezni sustav i fiskalna politika država se međusobno razlikuju jer svaka zemlja ovisi o različitim čimbenicima koji utječu na ukupnu funkcionalnost i uspjeh jedne ekonomije.

Cilj je prikazati obilježja poreznih sustava Norveške, Švedske, Finske, Španjolske, Italije i Grčke, te na temelju toga napraviti komparativnu analizu. Kroz usporednu analizu, krajnji cilj je prikazati koliko uređenost i funkcionalnost jednog poreznog sustava može imati utjecaj na cjelokupno stanovništvo, njihov životni standard, te općenito cijelu ekonomiju.

1.2. Izvori podataka i metoda prikupljanja podataka

U radu su korišteni izvori podataka prikupljeni iz znanstvene i stručne literature koje objedinjuju teme poreznih sustava odabranih zemlja, te njihove gospodarske karakteristike. Veći dio literature preuzet je sa interneta, a radi se o istraživanjima, znanstvenim člancima te bazama statističkih podataka.

Pri analizi podataka korištene su sljedeće istraživačke metode: metoda analize i sinteze, metoda komparacije, metoda klasifikacije, statistička metoda, matematička metoda, deskriptivna metoda i metoda kompilacije.

1.3. Sadržaj i struktura rada

Rad se sastoji od u šest poglavlja. Nakon objašnjavanja predmeta i cilja rada, te metoda istraživanja, definiran je teorijski koncept poreznih sustava. U teorijskom konceptu pojmovno su definirani fiskalni sustav, njegovi modaliteti oporezivanja, te općenito svrha postojanja.

Treće i četvrto poglavlje obuhvaćaju pojedinačnu analizu svake odabrane države. Uzeti primjeri za skandinavske države su Norveška, Švedska i Finska, dok su predstavnici južnih zemalja Italija, Grčka i Španjolska. U tim poglavljima ćemo navesti ekonomske karakteristike svake države, te provesti analizu njihovih poreznih sustava.

U nastavku nam slijedi usporedna analiza ovih ekonomija. Kod analiza pratimo razdoblje u posljednjih nekoliko godina, te ponašanje poreznih sustava i određenih modaliteta. Nadalje,

analize obuhvaćaju kako porezni sustavi u navednim zemljama utječu na stanovništvo, tj. razinu životnog standarda, a isto tako i kolika je razlika u efikasnosti fiskalnih politika.

Naposlijetku, u šestom poglavlju napravljen je zaključak na temu rada.

2. VAŽNOST POREZNOG SUSTAVA

2.1. Svrha postojanja poreznih sustava

Gotovo svaka država u svijetu ima svoj porezni sustav putem kojega prikuplja novac te ga dalje distribuira i alokira u svrhu javne dobrobiti. Prije nego li krenemo u idućim poglavljima analizirati pojedine porezne sustave i njihovu povezanost s obzirom na karakteristike određenih država, objasniti ćemo neke osnovne pojmove koji se tiču fiskalne politike te koja je zapravo njihova stvarna uloga. Ekonomija kao znanost razlikuje fiskalnu i monetarnu politiku, odnosno drugim riječima poreznu i novčanu politiku koje su sastavni dio nacionalne održivosti. Monetarni sustav obuhvaća kontrolu ponude i potražnje za novcem od strane središnje banke, dok je fiskalni sustav u nadležnosti države. U biti fiskalni sustav (u širem smislu) neke zemlje predstavlja skup svih oblika fiskalnog zahvaćanja (fiskalnih oblika) i skup svih ostalih javnih prihoda s jedne strane, te javnih rashoda s druge strane.¹ Fiskalni sustav isto tako predstavlja ključno područje javnih financija koje se bavi prikupljanjem i trošenjem državnog novca, te alokacijom resursa i dohotka. Razlog plaćanja poreza pronalazimo u tome da je to jedini način kako bi država mogla financirati javne rashode tj. dobra i usluge koje može kao javno dobro koristiti svaki građanin. Porezi su cijena javnih dobara kojima se koristimo gotovo svakodnevno i vrlo se često i ne pitamo kolika je njihova cijena.² U današnjem vremenu svakodnevno možemo čuti kako ljudi negoduju zbog visokih poreza i nameta te općenito njihovog velikog broja. U jednu ruku možemo se složiti s takvim razmišljanjima i to iz vrlo jednostavnog razloga. Čini se da su poreznici svugdje oko nas: porez na dohodak i doprinosi ušteđu nam se izravno iz plaće, porez na dodanu vrijednost povećava cijenu robe koju kupujemo, plaćamo porez na promet nekretnina kada kupujemo stan, trošarinu kada automobil punimo benzinom ili kada popijemo pivo u kafiću.³ No, ipak za svaki taj plaćeni porez država ima ili bi trebala imati plan gdje će ga utrošiti i kako će nam ga vratiti kao zajednici. U sredini rada upravo ćemo vidjeti kako moral ljudi igra ključnu ulogu u državi. Kao primjeri na što sve država troši novac mogli bismo nabrojati: infrastruktura, ceste, javna rasvjeta, gradski internet, školstvo i obrazovni sustav, zdravstvena zaštita, javna sigurnost, kulturne ustanove i mnoge drugi, a kako bismo to sve imali omogućeno moramo plaćati poreze. Današnji porezni sustavi su kompleksni i dosta nejasni građanima, ali upravo isto tako možemo kazati kako je ta kompleksnost uzrok načela pravednosti kojim se visina poreza prilagođava s obzirom na različite uvjete u kojima žive

¹ Roller D. (1996), Fiskalna politika u teoriji i praksi; Informator Zagreb (1996) str. 3.

² Institut za javne financije, Uvod o porezima, str. 1 [online]. Dostupno na: http://www.ijf.hr/porezni_vodic/1-07/1.pdf (5. Siječnja 2019).

³ Institut za javne financije, Uvod o porezima, str. 1. [online]. Dostupno na: http://www.ijf.hr/porezni_vodic/1-07/1.pdf (5. Siječnja 2019).

građani te različitim visinama dohotka kojeg zarađuju. Ovdje također trebamo spomenuti razliku između pojmova porezne evazije i porezne utaje. Izbjegavanje poreza (tax avoidance) definira se kao potpuno iskorištenje svih mogućnosti smanjenja porezne obveze u granicama zakonskih propisa.⁴ S druge strane utaja poreza predstavlja kršenje zakona i izbjegavanje plaćanja porezne obveze. Neplaćanje poreza predstavlja veliki problem te može imati utjecaj na cijelu zajednicu. Na primjer, ako bi građani konstantno kupovali neki proizvod i pritom da ne plaćaju porez na dodanu vrijednost, stvorio bi se manjak novca u državnoj blagajni. U takvoj situaciji će država biti primorana postrožiti kontrolu i nadzor plaćanja, povećati svoje troškove, a ujedno i povećati porezne stope kako bi upotpunila proračunske rupe nastale od prethodne utaje. Svrha poreznih sustava se može gledati i s aspekta makroekonomije. Odnosno državni aparat u vrijeme recesije kroz fiskalnu politiku tj, podizanje i spuštanje poreznih stopa pronalazi ravnotežu i najbolje rješenje za svoje financijsko stanje i gospodarstvo u cjelini. U ovome radu trebamo napomenuti kako fiskalna politika nije samo usko vezana za svaki narod posebno, nego da je ona i sadržana u strukturi integracije Europske Unije. Struktura fiskalnog sustava EU svodi se na proračun EU kao jedini instrument provođenja fiskalne politike sa središnje, supranacionalne razine EU.⁵ Takva fiskalna politika na razini EU, se vodi iz razloga što se želi stvoriti jedno veliko jedinstveno tržište. Tako bismo u ovome uvodu mogli reći kako odluke političkih stranaka i ministara u svakome sustavu imaju značajnu ulogu za prosperitet svih građana i cjelokupnog naroda. Za razliku od prošlosti, današnji porezni sustavi su puno kompleksniji te se sastoje od više poreznih oblika koje ćemo opisati u idućem poglavlju.

⁴ Bejaković P. (2011), Porezna evazija i prijedlozi velikih revizorskih kuća za njezino smanjivanje i bolje prikupljanje poreza; Porezni vjesnik [online]. Dostupno na: <https://www.ijf.hr/upload/files/file/PV/2011/10/bejakovic10-11.pdf>

⁵ Šimović J. i Šimović H. (2006), Fiskalni sustav i fiskalna politika Europske Unije; Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu (str. 5)

2.2. Suvremeni modaliteti oporezivanja

Svaki porezni sustav ima svoju tehniku, način i modalitete oporezivanja svojih građana. U početku su fiskalni sustavi bili jednostavniji. Počelo se jednim fiskalnim oblikom, da bi se vremenom broj fiskalnih oblika povećao.⁶ Danas je uopće teško zamisliti da se neki porezni sustav bazira na jednoj ili dvije vrste poreza te nekoliko stopa. Stoga je s vremenom došlo do nastajanja fiskalnog pluralizma koji predstavlja mnogo složeniji porezni sustav koji se sastoji od većeg broja vrsta poreza i poreznih stopa. Tako ćemo i nabrojati neke vrste poreza koji se danas primjenjuju gotovo u svakoj državi, a isto tako neke od njih ćemo kasnije i analizirati te vidjeti kakve su razlike fiskalnih sustava država sa sjevera i juga Europe. Prema predmetu fiskalnog zahvaćanja poreze možemo podijeliti primjerice na:

- a) porez na dohodak (prihode fizičkih osoba)
- b) porez na dohodak (dobit) poduzeća
- c) porez na promet
- d) porez na imovinu
- e) porez na prihode od imovine
- f) porez na nasljedstva i darove
- g) porez na dobitke od igara na sreću
- h) porez na rashode i sl.⁷

U gornjem navodu svakako bismo još trebali nabrojati doprinose za socijalno i ostala osiguranja, trošarine, crkvene poreze, prireze i ekološke poreze koji zazuimaju sve veću javnu pozornost s obzirom da jača svijest ljudi o ekologiji. Kroz rad se analiziraju skandinavske države čiji su predstavnici Norveška, Švedska i Finska, te odabrane države južne Europe čiji su predstavnici Španjolska, Italija i Grčka. Svaku državu ćemo posebno analizirati te kasnije raditi njihovu usporedbu, ali prije toga moramo objasniti značenja nekih poreznih modaliteta koji se primjenjuju u kasnijim analizama.

Porez na dohodak (income tax, Einkommensteuer, impot sur le revenu) fiskalni je oblik pod kojim obuhvaćamo obveznike-građane koji ostvaruju prihode samostalnim obavljanjem gospodarstvene i druge djelatnosti (obrtništvo, mala privreda) poljoprivredne djelatnosti (frameri) i slobodnom profesijom.⁸ On je jedan od glavnih izvora državnih prihoda, te se on primjenjuje u gotovo svakoj članici Europske Unije. Nadalje, iako je svim zemljama članicama

⁶ Roller D. (1996), Fiskalna politika u teoriji i praksi; Informator Zagreb (str. 3).

⁷ Roller D. (1996), Fiskalna politika u teoriji i praksi; Informator Zagreb (str. 54).

⁸ Roller D. (1996), Fiskalna politika u teoriji i praksi; Informator Zagreb (str. 55).

EU svojstveno progresivno oporezivanje dohotka, primjetne su velike razlike u pogledu visine i broja poreznih stopa.⁹ Svaka analizirana država ima tablični prikaz oporezivanja poreza na dohodaka kroz nekoliko godina, te ćemo prema tome vidjeti kako su se kretali porezni razredi (tax brackets) i porezne stope (tax rate) za pojedine razrede.

Osim poreza na dohodak ovdje ćemo objasniti još značenje poreza na dodanu vrijednost, i poreza na dobit. Porez na dodanu vrijednost (Value Added Tax) je porez na potrošnju ispostavljen na proizvode u svakoj točki prodaje gdje je dodana vrijednost, počevši od sirovina pa sve do konačne kupnje na malo.¹⁰ Kroz rad ćemo vidjeti kako dolazi do harmonizacije PDV-a u svim državama te da su razlike između država u tom segmentu veoma male. Važnost poreza na dodanu vrijednost ponajprije je fiskalnog karaktera za državu, jer on obuhvaća sve porezne obveznike u državi kao i sve strane potrošače koji se nađu u nacionalnim državama.¹¹ PDV u svakoj državi ima redovitu stopu, ali i sniženu te nultu stopu koje države primjenju na proizvode koji su od velike ljudske važnosti i potrebe. Što se tiče poreza na dobit on je također prema svojoj visini različit u kasnije analiziranim državama. Ovaj modalitet spada u novije porezne oblike te je vrlo važan za poduzetnike i investitore koji donose odluke prilikom širenja ili otvaranja poduzeća na nekom području. Sve te porezne oblike ćemo u radu pratiti kroz određeno razdoblje, te vidjeti koliko su efikasno pojedine države koristile svoju fiskalnu politiku.

⁹ Šimović J. i Šimović H. (2006), Fiskalni sustav i fiskalna politika Europske Unije; Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu (str. 291)

¹⁰ Maverick J.B. (2019), Investopedia - What are some examples of a value-added tax? [online]. Dostupno na: <https://www.investopedia.com/ask/answers/042315/what-are-some-examples-value-added-tax.asp> (15. veljače 2019)

¹¹ Tadin H. (2012), Europska Unija unutarne tržište i porezi; HITA d.o.o.(str. 52)

2.3. Ishodi i značaj ekonomskog oporezivanja

U samom uvodu smo mogli već dobiti neke pretpostavke koliko je zapravo porezni sustav važan za jedno gospodarstvo. Iz područja makroekonomije vidimo kako u određenim gospodarskim ciklusima fiskalna politika tj. oporezivanje građana može utjecati ekspanzivno ili restriktivno na gospodarstvo. Tako na primjer ako je državu zahvatila recesija i pad gospodarstva, ona se u tom trenutku može koristiti fiskalnom ekspanzijom, odnosno smanjenjem određenih poreza kako bi se gospodarstvo ponovno aktiviralo. Isto u suprotnom smjeru se koristi fiskalna kontrakcija koja se može koristiti na primjer prilikom suzbijanja inflacije. Obje prethodno navedene situacije pokazuju koliki je zapravo značaj fiskalne politike te kakvi se ishodi s njenom primjenom žele postići. S prethodno opisanog makroekonomskog stajališta, ove učinke možemo preseliti na mikro razinu. Oporezivanje građana i poduzeća možemo gledati s fiskalne strane na način, da će manji porezni tereti na dohodak, na dodanu vrijednost, imovinu i mnogi drugi u konačnici utjecati na jaču kupovnu moć stanovništva. Opet sa druge strane niski porezi mogu imati svoj negativni ishod, poput toga da država u tom trenutku značajno gubi prihode, te da postoji mogućnost od inflacije i pada izvoza domaćih gospodarstvenika zbog veće kupovne moći i jeftinijeg uvoza. Ovakva činjenica nam govori kako države trebaju biti oprezne s korištenjem fiskalne politike te kako im ona treba služiti kao gospodarski stabilizator. Fiskalna politika igra krucijalnu ulogu u nerazvijenim zemljama tako što ulaganjem u strateške industrije i usluge javnog sektora s jedne strane može potaknuti ulaganja privatnog sektora pružeci im pomoć u novim industrijama te prilikom uvođenja modernih tehnika proizvodnje.¹² Osim toga navesti ćemo da su porezi također mehanizam koji država koristi kao obranu uvozne konkurencije. Kroz rad ćemo vidjeti kako je u nekim državama prisutna sinergija te uzajamna zahvalnost između poreznog sustava i tamošnjih građana, koja baš i nije česta pojava. Integracija Europske unije također radi na tome da se pojedinačni porezni sustavi svake zemlje što više izjednače tj. harmoniziraju u cilju stvaranja jednog velikog zajedničkog tržišta. Mjere porezne harmonizacije koje donosi EU služe uklanjanju razlika između pravnih i upravnih propisa s ciljem izbjegavanja mogućih poremećaja na zajedničkom unutarnjem tržištu EU-a.¹³ Ovaj proces harmonizacije je vrlo težak te iziskuje mnogo vremena dok se ne postigne. Razlog težine ovog procesa leži u tome što su na području Europe još uvijek velike razlike u jačinama i stabilnostima gospodarstva, a isto tako porezni sustavi se razlikuju s obzirom na porezne osnovice, porezne stope, olakšice i druge.

¹² Economics Discussion (2015), Role of Fiscal Policy in Economic Development [online]. Dostupno na: <http://www.economicsdiscussion.net/fiscal-policy/role-of-fiscal-policy-in-economic-development/4698> (11. travnja 2019)

¹³ Tadin H. (2012), Europska Unija unutarne tržište i porezi; HITA d.o.o. (str. 74)

Europska Unija zato svojim upućenim regulativima i kriterijima za svaku članicu želi napraviti što veću ravnotežu na cjelokupnom prostoru. U Europskoj uniji teži se harmonizaciji poreznih sustava radi postizanja sljedećih ciljeva (Bogoev, 1987: 359; Brümmerhof, 2000: 377):

- osnivanje zajedničkog tržišta i uklanjanje fiskalnih prepreka koje remete konkurenciju na zajedničkom tržištu
- s tim u svezi, uklanjanje fiskalnih smetnji koje utječu na slobodno kretanje roba, ljudi i kapitala na cijelom području EU;
- postupno međunarodno približavanje ekonomskih politika zemalja članica;
- uvođenje niza zajedničkih politika u različitim područjima;
- omogućiti financiranje EU vlastitim sredstvima;
- osigurati ekonomsku neutralnost fiskalnih sustava zemalja članica u pogledu geografske alokacije resursa i poštivanja načela nediskriminacije poreznih subjekata i proizvoda u vezi s njihovom rezidencijom i porijeklom;
- učiniti harmonizaciju fiskalnih sustava članica EU instrumentom ubrzanja procesa integriranja i međuzavisnosti nacionalnih gospodarstva.¹⁴

Dakle prema prethodno napisanom vidimo kako ekonomsko oporezivanje obuhvaća širok spektar utjecaja na gospodarstvo. Pa tako sa sigurnošću možemo kazati kako porezno djelovanje ne obuhvaća samo građanina, nego on obuhvaća i utječe na funkcionalnost unutarnje, ali vanjske politike jedne države. U idućim poglavljima slijedi nam analiza, a potom i usporedba odabranih skandinavskih država te država južne Europe.

¹⁴ Šimović J. i Šimović H. (2006), Fiskalni sustav i fiskalna politika Europske Unije; Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu (str. 94)

3. ANALIZA POREZNIH SUSTAVA SKANDINAVSKIH ZEMALJA

3.1. Porezni sustav Švedske

Kao što smo prethodno naveli, prvo ćemo analizirati porezne sustave skandinavskih zemalja, a prva od njih je Švedska. Od nekih općih informacija koje prvo moramo napomenuti su te da je ova zemlja smještena na sjeveru europskog kontinenta, te da je čini otprilike 9 903 000 stanovnika. Ove podatke smo naveli prije svega kao jedne od najvažnijih iz razloga što svaki stanovnik, odnosno građanin predstavlja poreznog obveznika koji svojim doprinosom sudjeluje u prikupljanju državnih prihoda, ali isto tako sudjeluje u korištenju i trošenju javnih dobara. Stopa inflacije danas u Švedskoj iznosi 2,1%, ali u posljednjih 5 godina ta stopa se je kretala u rasponu -0,3% do 0,5%. Mnoge države danas zavide Švedskoj i tome kako je ona uspješno izgradila stabilan sistem u kojem građani imaju povjerenje u državu i njezine vladajuće. Jedan od pokazatelja njihove ustrajnosti i rada je BDP, koji je doživio izraziti skok u posljednjih 30-ak godina. Naime, to nam i jasno govore brojke gdje je BDP Švedske 1993. godine iznosio 209,951 milijardi \$, dok je već u 2017. dosegnuo razinu od 538,04 milijardi američkih dolara. Stabilnost ove zemlje se također vidi i u vrijeme krize, jer je BDP pao, ali gotovo neosjetljivo u usporedbi s ostalim zemljama koje je pogodila kriza. Ovakvi podaci nam govore o izrazitom napretku i uspjehu ovog gospodarstva, iza kojeg stoje investicije i dobro postavljen cjelokupni financijski sustav u kojem značajnu ulogu imaju i porezi. Što se tiče nezaposlenosti ona iznosi 5,9% koja je trenutno na prirodnoj razini (prema mnogim ekonomistima od 4% do 6%), a od toga ukupnog postotaka nezaposlenosti isto treba izdvojiti 2% nezaposlenosti stranaca. Švedska je stekla status uređene zemlje, te je poznata i specifična po iznimno razvijenom socijalnom sistemu, a dokaz tome je da najveći udio BDP otpada na trošak socijalnih usluga. Bitna činjenica svakako leži i u samom mentalitetu ovog naroda koji je doprinio gospodarskoj disciplini i razvitku. Prema posljednjem izvještaju Transparency Internationala, indeks percepcije korupcije u Švedskoj je jako nizak i ona se sada nalazi na 4. mjestu.¹⁵ Osim toga javni dug je na niskoj razini od svega 40% BDP-a. Prije samog ulaska u dubinu analize ove teme svakako kod ove države treba sagledati i ulogu Švedske porezne uprave. Dok mnoge države preziru svoje porezne uprave, njihovu administraciju i komplicirane postupke, Švedska porezna uprava je jedna od najmodernije ustrojenih poreznih institucija prema kojoj građani imaju pozitivno mišljenje. Ona je jedna od javnih institucija u koju građani imaju izrazito povjerenje, a razlog tome je što ljudi vjeruju da je sustav i način oporezivanja pravedan za sve. Njezina uloga je da upravlja civilnim prijavama privatnih osoba,

¹⁵ Pudja S. (2017) Zemlja snova / sve u čemu je Švedska bolja od Hrvatske [online]. Dostupno na : <https://100posto.hr/news/zasto-je-svedska-bolja-od-hrvatske-u-svemu>

te prikuplja poreze kao što su porez na dohodak, porez na dobit, PDV i trošarine.¹⁶ Ne postoji savršen porezni sustav, odnosno sustav kojeg bi svaka država mogla primjeniti. Stoga su značajne razlike u vrstama poreza, poreznim stopama, načinima oporezivanja i mnoge druge, ali isto tako postoji i mnogo sličnosti u njima. Ako krenemo od analize švedskog PDV-a, možemo sa sigurnošću reći da on drži visoku razinu od 25% već dugi niz godina. Osim stope od 25%, ovdje također imamo i snižene stope od 12% koje su ispostavljene na hranu, hotelske usluge, autorske radove, te stopa od 6% koja se odnosi na putnički prijevoz, novine, magazine, koncerte i druge.

Pri analizi poreznog sustva Švedske važna je 1991. godina u kojoj se dogodila velika gospodarska, ali i porezna reforma. Troškovi države su se konstantno povećavali u razdoblju od 1960-ih, pa sve do 1990-ih, a sve je to dovodilo i do povećanja poreznog tereta koji je iznosio nešto iznad 50% BDP-a. Bitna činjenica koja opisuje reformu gospodarstva, upravo leži u tome da je u cijeloj državi početkom 1990-ih bio dereguliran i privatiziran energetska, prometna, poštanska i telekomunikacijski sektor, kao i mnoge druge djelatnosti.¹⁷ Cilj porezne reforme je bio taj da se smanje porezne stope, ali opet s druge strane da se proširi porezna baza, odnosno predmeti oporezivanja. Gotovo 40% tog gubitka prihoda trebalo je nadoknaditi povećanim prihodima iz novog sustava oporezivanja dohotka od kapitala, nekretnina i stambenih prostora.¹⁸ Osim toga, proširila se baza proizvoda i usluga koji prije nisu bili obuhvaćeni PDV-om. Porezna reforma se je odnosila i na dualni sustav oporezivanja dohotka, odnosno da se na zarađeni dohodak mora platiti nacionalni porez na dohodak, te općinski porez, odnosno u našem sustavu to nazivamo prirez. Kroz ove reforme Švedska je počela svoje porezne stope harmonizirati, te usklađivati s europskim prosjekom.

U nastavku ćemo analizirati kako šveđani oporezuju dobit svojih tvrtki, odnosno kako se je ona kretala kroz godine. Općenito, skandinavske države su poznate po svojim visokim porezima koje građani prihvaćaju bez neke nelagode ili pobune, samo iz razloga što vjeruju da im je ta vrijednost vraćena od države na dobar i prije svega pošten način. Porez na dobit u

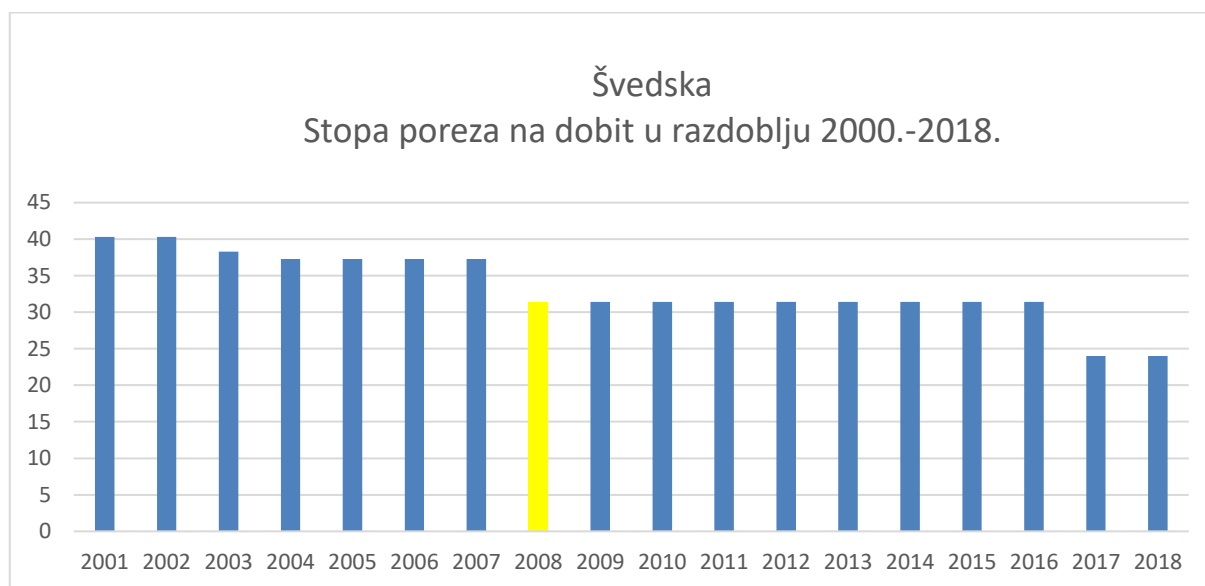
¹⁶ Government Offices of Sweden (2015) Swedish Tax Agency (Skatteverket) [online]. Dostupno na: <https://www.government.se/government-agencies/swedish-tax-agency-skatteverket/>

¹⁷ Hinšt D. Liberal.hr za slobodne ljude i slobodno tržište (2017.). Kako je Švedska napravila zaokret i što bi Hrvatska iz toga mogla naučiti [online]. Dostupno na: <https://liberal.hr/clanak.php?id=801>

¹⁸ Agell J, Englund P i Södersten J. (1995). Swedish Economic Policy Review 2 - The Swedish Tax Reform An Introduction (219-228) [online]. Dostupno na: <https://www.government.se/49b744/contentassets/a636760acb0d49c3be629673e7d8298d/jonas-agell-peter-englund--jan-sodersten-introduction>

Švedskoj je prikupljen od strane poduzeća koja obavljaju svoje poslovne aktivnosti, te se ispostavlja na neto iznos dobiti.

Grafikon 1 Grafički prikaz stope poreza na dobit za Švedsku u razdoblju od 2000.-2018.

Izvor: *Trading Economics, Sweden Corporate Tax rate [online]. Dostupno na: <https://tradingeconomics.com/sweden/corporate-tax-rate> (31. srpnja 2018.).*

Iz ovog grafikona je vidljivo kako je kroz posljednjih 20 godina uslijedio postupni trend smanjenja stope poreza na dobit. Vidimo kako je Švedska imala, pa i ne tako poprilično davne 1989. godine stopu poreza na dobit od čak 60,1%. Kroz godine, postupno je vidljiva prilagodba ove stope, prosječnoj stopi poreza na dobit svih europskih zemalja, te ona danas ima odstupanje svega 0,8% od europskog prosjeka. Na grafikonu je žutim stupcem obojana 2008. godina jer je poznato kako je to godina u kojoj je nastupila svjetska ekonomska kriza. Uočavamo da se stopa poreza na dobit smanjuje u vrijeme početka krize sa 37,3%, na 31,4% u 2008. godini, da bi pala na gotovo 24% odnosno stopu koja je veoma blizu europskom prosjeku u 2017. godini. Smanjenjem ove porezne stope sigurno su se u konačnici htjeli postići bolji i sigurniji uvjeti za tamošnja poduzeća, vlasnike, investitore i sve ostale koji pripadaju ovom poreznom obliku. Isto tako ovdje možemo prepoznati i otpornost Švedskog sustava, na način da je stopa poreza na dobit padala, smanjivali su se prihodi države, ali se istovremeno nisu smanjile kvalitete usluge i dobra koje Švedska država mora opskrbiti za svoje građane.

Nakon što smo analizirali porez na dobit, slijedi nam analiza švedskog poreza na dohodak. Sljedeća tablica prikazuje do kojeg iznosa građani ne trebaju plaćati porez na osobni dohodak, odnosno u kojem postotku i do kojeg iznosa trebaju platiti određeni postotak u slučaju prelaska određene svote zarađenog dohotka u trajanju od godine dana.

Tabela 1 Tablični prikaz granica godišnjeg dohotka u razdoblju od 2007. – 2018. godine koji je oporezovan stopama 0%, 20% i 25% (u SEK – švedska kruna)

godine	Stopa poreza na osobni dohodak		
	0%	20%	25%
2007.	< 316 700	316 700 > 476 700	476 700 >
2008.	< 328 800	328 800 > 495 000	495 000 >
2009.	< 379 200	379 200 > 538 800	538 800 >
2010.	< 384 600	384 600 > 545 200	545 200 >
2011.	< 383 000	383 000 > 548 300	548 300 >
2012.	< 401 100	401 100 > 574 300	574 300 >
2013.	< 413 200	413 200 > 591 600	591 600 >
2014.	< 420 800	420 800 > 602 600	602 600 >
2015.	< 430 200	430 200 > 616 100	616 100 >
2016.	< 430 200	430 200 > 625 800	625 800 >
2017.	< 438 900	438 900 > 638 500	638 500 >
2018.	< 455 300	455 300 > 662 300	662 300 >

Izvor: European Commission, *Taxation trend in the European Union, edition 2007 – 2018* [online]. Dostupno na: https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/economic-analysis-taxation/taxation-trends-eu-union/taxation-trends-eu-union_en

Ova tablica prikazuje do kojeg iznosa građani ne trebaju, odnosno od kojeg su dužni platiti porez na osobni dohodak. Godišnji iznosi su prikazani u valuti švedske krune koja danas iznosi približno 1 SEK = 0,0973674056 €. Vidimo da ova država primjenjuje dvije stope poreza na osobni dohodak odnosno stope od 20% i 25%. Ovaj trend u posljednjih 12 godina nam pokazuje kako je država konstantno povećavala donju granicu ukupnog godišnjeg dohotka koji nije oporeziv, ali isto tako dolazilo je do rasta gornje granice. Iz ovoga možemo zaključiti da se je država nakon krize uzastopno odricala vlastitih prihoda, odnosno oslobađala je novac građanima, koji su ga dalje mogli akumulirati u daljnju potrošnju, štednju ili investicije. Ako idemo uspoređivati 2007. i 2018. tek tada vidimo koliko je odstupanje oporezivih granica. Na primjer ako ste 2007. zaradili manje od 33 400 € (316 700 SEK) niste morali platiti porez, a u slučaju da iznos varira od 33 400 € do 50 300 € tada bi platili porez od 20%, odnosno za svaki iznos preko 50 300 € tj. 476 700 SEK-a trebalo se platiti 25%. U 2018. donja granica iznosi približno 44 300 € do koje nismo dužni platiti porez, dakle to povećanje donje granice u posljednjih 10-tak godina je bilo za otprilike nešto više od 10 000 €, tj. za oko 25%. Gornja granica u 2018. je za otprilike 38% veća u odnosu na 2007. godinu, što pokazuje veliku razliku i promjenu u poreznom opterećenju dohotka. Isto tako Šveđani su prema 2018. godini dužni platiti općinski porez od 32% koji se odnosi na svaki zarađeni dohodak.

3.2. Porezni sustav Norveške

Norveška je zemlja koja se nalazi na sjeverozapadu Europe, te graniči sa Švedskom, Finskom i Rusijom na samom sjeveru. Glavni grad je Oslo, broji otprilike 5 200 000 stanovnika, a najviše je poznata po svojim planinama, te razvednoj obali, punoj glečera i fjordova. Jedna od karakteristika za ovu zemlju je svakako i ta da je ona ustavna monarhija. Monarhija je nasljedna po muškom i ženskom (od 1990) potomstvu iz dinastije Schleswig-Holstein-Sonderburg-Glücksburg. Kralj je šef države i formalno na čelu izvršne vlasti te zapovjednik vojnih snaga. Ima pravo suspenzivnoga veta na zakonodavne odluke parlamenta (Storting), no ako ih parlament ponovno izglasuje kvalificiranom većinom, kralj ih mora sankcionirati.¹⁹ Ona je pravi primjer jednog stabilnog i discipliniranog gospodarstva koje krizu gotovo pa nije ni osjetilo. Za norveški narod postoji jedna specifičnost koja nije uobičajna na europskom kontinentu, a to je da su oni odlučili reći NE Europskoj Uniji. Takvu odluku su donjeli na referendumu 1972. i 1994. godine. Iako su razlike u rezultatima referenduma uvijek bile male, narod je dva puta odlučio isto. Glavni razlozi ovakvog razmišljanja postoje zbog straha da će EU uništiti njihovu poljoprivredu i ribolov, zatim da će se smanjiti subvencije za određene djelatnosti, te da će morati puno više davati u proračun EU, a tek manji dio izvlačiti iz njega. Osim toga zemlja nije ovisna o financijskoj pomoći Europske Unije, jer Norveška spada u skupinu najbogatijih zemalja na svijetu.²⁰ Svi ti razlozi su presudili u smjeru da Norveška ipak neke djelove gospodarstva i politike želi u potpunosti zadržati za sebe. Prije otprilike 100 godina, ova država se je nalazila u problemima siromaštva i isljeništva ponajviše na američki kontinent. Kao glavnu gospodarsku prednost i mogućnost napretka vidjeli su u vodama, odnosno u izgradnji hidroelektrana, te otkrivanju naftnih bušotina. Svi znamo da se danas vode ratovi oko nafte, odnosno nafta je dokaz vrijednosti i bogtastva neke države, a Norveška se upravo nalazi na listi u top 10 izvoznika svjetske nafte. Prema tome ako uzmemo u obzir kretanje BDP-a, možemo vidjeti kako je u razdoblju od 1960. pa sve do 2013. bio prisutan trend rasta. U posljednjih 5 godina uslijedio je pad BDP-a, te je njegova vrijednost u 2017. godini iznosila 398.832 milijardi američkih dolara. Svi ovi faktori koji utječu na bogatstvo zemlje utječu i na smjer, odabir i djelovanje političkog i ekonomskog sustava zemlje. Stopa nezaposlenosti je u 2008. godini iznosila svega 2,8% što nam govori kako je s početkom krize Norveška tražila radnike, a ne ih otpuštala kao što je to bilo uobičajno u drugim zemljama. U

¹⁹ Leksikografski zavod Miroslav Krleža - Enciklopedija. Norveška – Politički sustav [online]. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=44133> (7. kolovoza 2018.)

²⁰ Böhme S. (2004), Made for Minds. Panorama - Vrijeme za novi referendum u Norveškoj? - Većina Norvežana zagovara članstvo svoje zemlje u EU [online]. Dostupno na: <https://www.dw.com/hr/vrijeme-za-novi-referendum-u-norve%C5%A1koj-ve%C4%87ina-norve%C5%BEana-zagovara-%C4%8Dlanstvo-svoje-zemlje-u-eu/a-2281931>

2016. godini stopa nezaposlenosti je porasla na 5%, ali danas je ona opet na razini od 3,7% koja je debelo ispod razine prosjeka nezaposlenosti EU. Posljednjih 4 godine PDV na dobra i usluge u Norveškoj iznosi 25%. Oni isto tako imaju snižne stope, a one su se u 2018. odnosile na: 15% na hranu i pića, 12% na određene sportske, kulturne aktivnosti i usluge transporta, te 11,11% na neobrađenu ribu. Svakako trebamo navesti kako se i ova skandinavski država nalazi na izrazito visokoj poziciji prema indeksu korupcije. Norveška se nalazi, tj. dijeli 3. mjesto sa Finskom prema indeksu korupcije u regijama Europa i Istočna Azija. Što se tiče javnog duga on je u 2018. svega iznosio 36% BDP-a. Iduće što ćemo prikazati za ovu državu je analiza kretanja poreza na dohodak.

Tabela 2 Tablični prikaz oporezeivanja dohotka u Norveškoj za razdoblje od 2007. do 2018. godine

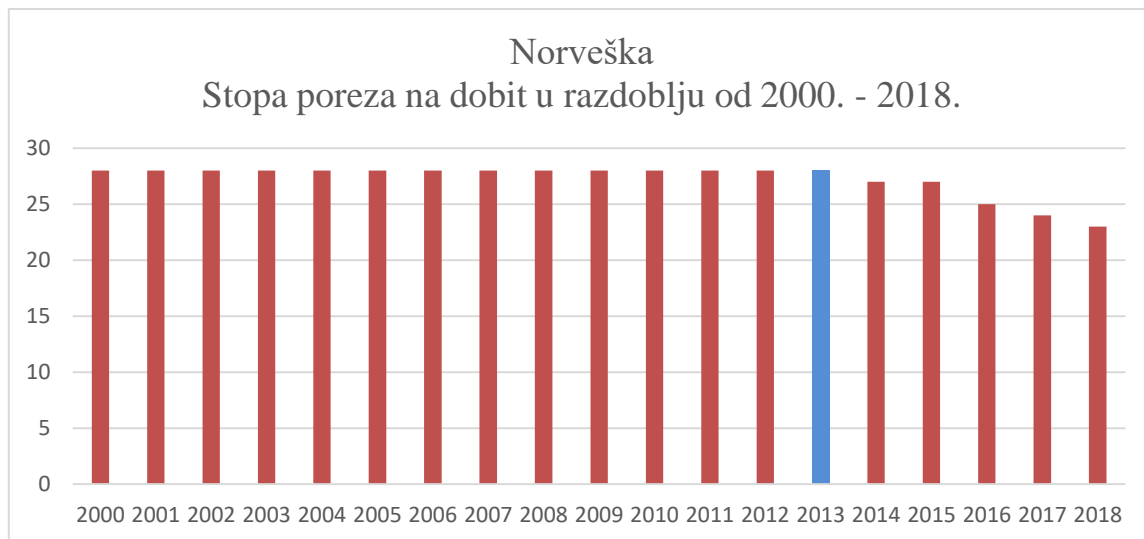
Godine	Porez na dohodak	Priraz	Postepeni porez s obzirom na zarađeni godišnji dohodak	Iznosi granica oporezivanja godišnjeg dohotka (NOK)
2007.	28%	0% - 9% - 12%	/	0% < 400 000 do 650 000 (9%) < 12%
2008.	28%	0% - 9% - 12%	/	0% < 420 000 do 682 500 (9%) < 12%
2009.	28%	0% - 9% - 12%	/	0% < 441 000 do 716 600 (9%) < 12%
2010.	28%	0% - 9% - 12%	/	0% < 456 400 do 741 700 (9%) < 12%
2011.	28%	0% - 9% - 12%	/	0% < 471 200 do 765 800 (9%) < 12%
2012.	28%	0% - 9% - 12%	/	0% < 490 200 do 796 400 (9%) < 12%
2013.	28%	0% - 9% - 12%	/	0% < 509 600 do 828 300 (9%) < 12%
2014.	27%	0% - 9% - 12%	/	0% < 527 400 do 857 300 (9%) < 12%
2015.	27%	0% - 9% - 12%	/	0% < 550 500 do 885 600 (9%) < 12%
2016.	25%	/	„step tax“ (0%, 0,8%, 1,6%, 10,6% i 13,6%)	0% < 158 800 do 224 900 (0,8%) < do 565 400 (1,6%) < do 909 500 (10,6%) < 13,6%
2017.	24%	/	„step tax“ (0,93%, 2,41%, 11,52% i 14,52%)	0% < 164 100 do 230 950 (0,93%) < do 580 650 (2,41%) < do 934 050 (11,52%) < 14,52%
2018.	23%	/	„step tax“ (1,4%, 3,3%, 10,4%, 12,4% i 15,4%)	0% < 169 000 do 237 900 (1,4%) < do 598 505 (3,3%) < do 962 050 (10,4%) < 15,4%

Izvor: Nordisk eTax, Tax rates and limits 2018 [online]. dostupno na:

<https://www.nordisketax.net/main.asp?url=files/nor/eng/i07.asp> (8.kolovoza 2018)

Iz priložene tablice možemo vidjeti kako je porez na osnovni dohodak u razdoblju prije krize, pa sve do 2013. držao stopu od 28%. Nakon toga vidimo postepeni pad poreza na dohodak, te je do 2018. godine on pao za 5%, odnosno on danas iznosi 23%. Razlog ovakvog pada stope ovog poreza bi mogli pronaći u tome da je BDP Norveške krenuo padati u 2013. godini, pa sve do 2016. Možemo pretpostaviti kako je glavni okidač bio smanjenje BDP-a, kojeg se je htjelo vratiti na ujedno i najvišu razinu od postojanja Norveške 2013. godine (523,502 milijardi dolara). Manji porezni teret na dohodak možemo povezati i sa činjenicom kako je tamošnja vlada htjela tom reformom povećati domaću potrošnju, te osvježiti svoju ekonomiju. Što se tiče prireza on ovisi o mjestu stanovanja, te varira od svake regije od 9% do 12%.

Grafikon 2 Grafički prikaz kretanja stope poreza na dobit za Norvešku u razdoblju od 2000. do 2018. godine

Izvor: Trading Economics, Norway Corporate Tax rate [online]. Dostupno na: <https://tradingeconomics.com/norway/corporate-tax-rate> (8. kolovoza 2018.).

Pri analizi kretanja stope poreza na dobit u Norveškoj uočavamo situaciju sličnu kao i kod Švedske. Norveška je svoju poreznu reformu doživjela 1992. godine, odnosno godinu kasnije od Švedske je krenula pratiti porezne trendove koji su već prije bili prisutni na europskom kontinentu i šire. Prije porezne reforme bitno je napomenuti kako je porezna stopa na dobit u Norveškoj dug niz godina iznosila visokih 50,8 %. Nakon porezne reforme dolazi do postupne prilagodbe, te smanjenje stope na 28% što je predstavilo veliku opasnost od gubitka državnih prihoda. Isto tako zamjećujemo da je stopa od 28% i u razdoblju krize ostala konstanta. Prvo iduće smanjenje nakon reforme je usljedilo nakon 2013. godine kada se je stopa poreza na dobit u sljedeće dvije godine smanjila za 1%. Ovakav trend smanjenja se nastavio, te je u 2016. stopa

pala na 25%, u 2017. na 24%. Danas je stopa porez na dobit dosegla svoj povijesni minimum te u 2018. iznosi 23%. Od porezne reforme iz 1992., norveški porezni sustav temelji se na načelima široke porezne osnovice, niske stope, te jednakog i simetričnog tretmana prihoda i troškova.²¹ Glavni razlog zbog kojeg je bio imperativ prilagoditi ovaj porezni modalitet su ininvesticije. Visoke porezne stope na dobit predstavljale su opasnost od bijega kapitala i investicija u druge zemlje u kojima je ta porezna stopa bila puno niža, a osim toga, visoke stope bi još utjecale na kompanije da svoju dobit prebacuju u druge zemlje. Ovim potezom htjela se je osvježiti i zaštititi domaća proizvodnja, spriječiti odlazak investitora, ojačati konkurentnost, te u konačnici pružiti veća sloboda i smanjenje financijskih tereta prema građanima. Kao zamjenu za smanjenje poreznih stopa Norveška je proširila bazu oporezivanja, pokrenula mobilnost poreznih stopa, te uvela jednak tretman oporezivanja različitih vrsta investicija.

²¹ An unofficial English translation of the summary chapter, Chapter 1, of the Report to the Storting No. 4 (2015-2016). Better Taxation – A Tax Reform for Transformation and Growth [online]. Dostupno na: https://www.regjeringen.no/contentassets/52300872ef08449b86e422d87f7726bd/summary_whitepaper.pdf

3.3. Porezni sustav Finske

Posljednja skandinavska država koju ćemo analizirati u ovome radu je Finska. Ona je smještena na samom sjeveroistoku Europe, te trenutno na tom području živi otprilike oko 5,5 milijuna stanovnika. Što se tiče prirodnih bogatstava finsko kopno je prekriveno sa oko 70% šuma, te oko 10% jezera. Finska je politički uređena kao unitarna republika, koja se sastoji od izvršne, sudske i zakonodavne vlasti. U gospodarskoj strukturi, uz (nekada) rastući informatički i telekomunikacijski sektor («Nokia» i dr.), prevladava industrijska proizvodnja (osobito drva, papira, metala, optičke opreme, kemikalija, piva, votke, cementa, kožnih proizvoda i dr.).²² Sve nabrojane djelatnosti su utjecale na razinu BDP-a, kojeg ako krenemo pratiti od 2000. godine vidimo da je on stalno oscilirao otprilike oko +/-1%, sve do razdoblja prije krize. Ulazak Finske u Europsku Uniju 1995., te postankom članice Eurozone 1999. godine doprinio je razvoju trgovine i slobodi kretanja, te sukladno tome povećanjem izvoza. Pa tako možemo reći da je 90-ih godina 20. stoljeća Finska uspješno izbjegla gospodarsku krizu nakon raspada Sovjetskog saveza i to uz pomoć Europske Unije. Prvi drastični pad BDP-a se dogodio kobne 2008. godine kada je svjetska gospodarska kriza uzela svoj danak. Taj pad se je nastavio i u 2009. godini, kada je došlo do usporavanja i urušavanja gospodarstva za -6,8%. Iako je BDP nakon 2009. godine ubrzo došao do blagog rasta od svega 0,4% u 2013. godini, on s tom slabom, ali prije svega pozitivnom brojkom, zazuzima zadnje mjesto po gospodarskom oporavku među članicama Eurozone. Finsko gospodarstvo je od svih zemalja Eurozone bilo najviše pogođeno, te se tek u 2018. godini vidi malo poboljšanje i rast BDP-a od skromnih 1,2%. Kao jedan od glavnih uzroka urušavanja finskog gospodarstva je bila svakako Nokia, koja je doživjela drastičan pad proizvodnje nakon dolaska Apple mobilnih uređaja. Nokia je prije dolaska Apple činila čak 4% finskog BDP-a, dok danas samo 0,5%. Mnogi ekonomisti navode da uzrok sabljenja gospodarstva je i uvođenje eura kao nacionalne valute, koji je u konačnici poskupio radnu snagu, dok je tržište rada i domaću industriju učinio nekonkurentnima. Kako je ulaskom u EU gospodarstvo polako napredovalo, tako je rastao postatak inflacije koji je u početku krize iznosio iznad 4%. Krajem 2009. godine Finska bilježi rekordno nisku inflaciju od -1,5% kojoj je prije svega uzrok bila gospodarska kriza. Danas se inflacija u Finskoj nalazi na povoljnoj razini za razvitak gospodarstva, te iznosi 1,3%. Ako u svim tim brojkama ispratimo i finsku nezaposlenost, onda možemo uočiti da ona posljednjih 20 godina varira iz godine u godinu naizmjeničnim padom i rastom u prosjeku za otprilike 2%. Najveća stopa nezaposlenosti bila je 2015. godine, te je iznosila približno 11,8% što je duplo veći iznos u odnosu na ostale

²² Leksikografski zavod Miroslav Krleža – Finska [online]. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=19680> (27. rujna 2018).

skandinavske države. Danas se stopa nezaposlenosti u Finskoj nalazi na razini od 6,4%. Isto tako trebmo navesti i rast nominalne vrijednosti prosječne plaće koja je npr. u 2000. godini iznosila oko 2100€, dok danas ona iznosi nešto iznad 3400€. Svi ovi indikatori pokazuju stanje države, te utječu na promjene u fiskalnoj politici. U nastavku ćemo razmotriti kako su se porezne stope nekih poreznih oblika kretale i razvijale u posljednjih nekoliko godina, te kako su utjecale na finsko gospodarstvo. Prvo ćemo analizirati stope i načine oporezivanja dohotka, a potom kretanje poreza na dobit i ostalih bitnih poreznih modaliteta.

Tabela 3 Tablični prikaz nacionalnog poreza na dohodak i njegovih godišnjih granica, Finska (u eurima)

Godine	Nacionalni porez na dohodak	Iznosi granica oporezivanja godišnjeg dohotka (EUR)
2007.	9%, 19,5%, 24%, 32%	(12400>20400) , (20400>33400), (33400>60800), (>60800)
2008.	8,5%, 19%, 23,5%, 31,5%	(12600>20800), (20800>34000), (34000>62000), (>62000)
2009.	7%, 18%, 22%, 30,5%	(13100>21700), (21700>35300), (35300>64500), (>64500)
2010.	6,5%, 17,5%, 21,5%, 30%	(15220>22600), (22600>36800), (36800>66400), (>66400)
2011.	6,5%, 17,5%, 21,5%, 30%	(15600>23200), (23200>37800), (37800>68200) (>68200)
2012.	6,5%, 17,5%, 21,5%, 29,75%	(16100>23900), (23900>39100), (39100>70300), (>70300)
2013.	6,5%, 17,5%, 21,5%, 29,75%, 31,75%	(16100>23900), (23900>39100), (39100>70300), (70300>100000), (>100000)
2014.	6,5%, 17,5%, 21,5%, 29,75%, 31,75%	(16300>24000), (24300>39700), (39700>71400), (71400>100000), (>100000)
2015.	6,5%, 17,5%, 21,5%, 29,75%, 31,75%	(16400>24700), (24700>40300), (40300>71400), (71400>90000), (>90000)
2016.	6,5%, 17,5%, 21,5%, 31,75%	(16700>25000), (25000>40800), (40800>72300), (>72300)
2017.	6,25%, 17,5%, 21,5%, 31,5%	(16900>25300), (25300>41200), (41200>73100), (>73100)
2018.	6,25%, 17,5%, 21,5%, 31,5%	(17200>25700) , (25700>42400),

	(42400>74200), (>74200)
--	-------------------------

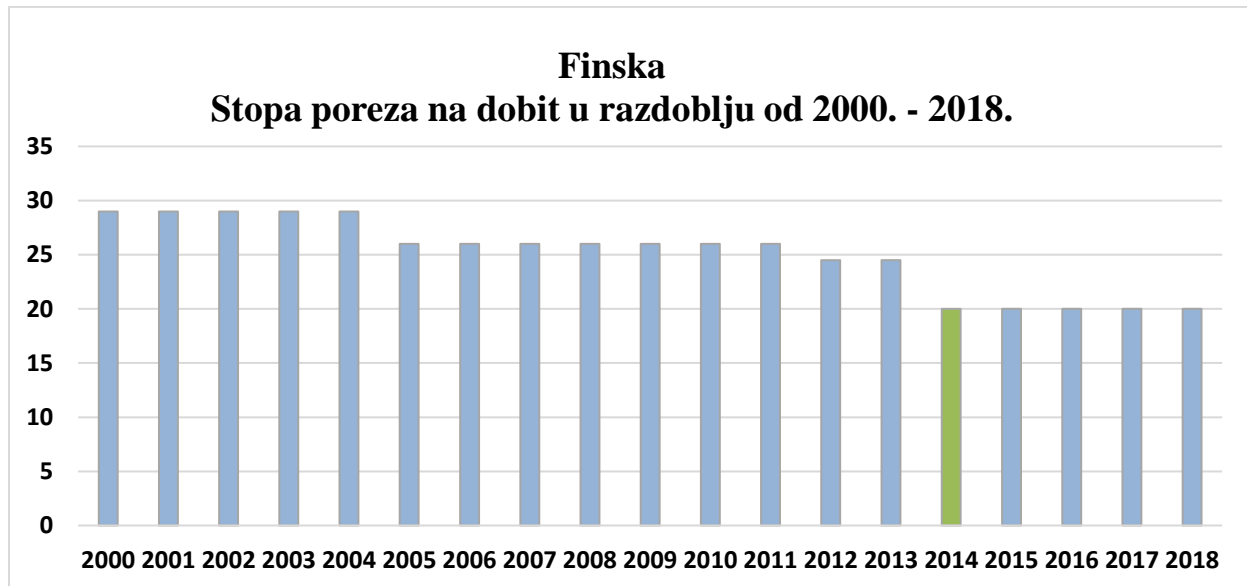
Izvor: Nordisk eTax, Tax rates and limits 2018 [online]. Dostupno na: <https://www.nordisketax.net/main.asp?url=files/suo/eng/i07.asp> (8.kolovoza 2018)

Ova tablica prikazuje kako Finska u svome sustavu ima nacionalni porez na dohodak, koji se u većini slučajeva sastoji od četiri porezne stope, koje obuhvaćaju četiri dohodovna razreda. Državni porez na dohodak je direktan porez s kojim država tereti dohodak. Dohodak koji ste zaradili u državi ili izvan nje, odnosno to može značiti dohodak prikupljen od svukuda.²³ Naravno, ovdje se misli na dohodak koji je zarađen unutar jedne godine. Ako prvo krenemo gledati stupac sa poreznim stopama, onda možemo vidjeti kako finska vlada nije previše mjenjala stope, odnosno one su se uvijek kretale oko svojih utanačnih vrijednosti s blagim oscilacijama. U cijeloj tablici možemo izdvojiti tri godine (2013., 2014. i 2015.) jer tada je uveden i peti razred na onoj polovici više bogatije skupine. Uspoređujemo li te stope sa stopma preostalih dviju skandinavskih zemalja tj. Švedskom i Norveškom, onda zasigurno možemo reći da Finska ima najveće porezne stope na godišnji zarađen dohodak. Isto tako uočavamo promjene u iznosima godišnjih granica, koje su postepeno kao i u ostalim državama rasle. Tako je 2007. godine granica za one sa najniže ostvarenim dohodkom bila između (12400>20400) eura, te je bila obuhvaćena stopom od 9%. Kroz godine, pa sve do danas vidi se utisak gospodarske krize i smjer u kojem je djelovala fiskalna politika. Tako da, ako idemo usporedno sagledati 2007. s 2018. godinom vidimo veliku razliku. U 2018. godini prvi razred je dosegnuo granicu između (17200>25700) eura, te ga uz to zahvaća i puno manja stopa u odnosu na 2007. godinu i to svega 6,5%. Dakle, uočavamo da je došlo do povećanja donjih granica kojima su bili obuhvaćeni oni s najmanjim zaradama i to čak za više od 4000 € na godišnjoj razini. Poanta je da svi oni koji su dohodak ostvarili do 17200 € u 2018. godini nisu obuhvaćeni poreznom stopom, odnosno njihova stopa nacionalnog poreza na dohodak iznosi 0%. Taj trend pomicanja godišnjih granica dohotka je prisutan od 2007., pa sve do danas. Različiti čimbenici su mogli utjecati na ovakav odabir politike i rasterećenja građana. Prije svega, svakako ovo pomicanje granica je povezano i sa rastom plaća. Npr. u 2007. i 2008. prosječna finska plaća je iznosila približno 2700 €, dok je ona danas nešto iznad 3400 €. Osim toga nagli rast BDP, znatno se smanjio dolaskom krize, te je počeo stagnirati, tako da možemo prepostaviti da se je višim poreznim razredima iz godine u godinu htjela potaknuti potrošnja ili štednja. Koliko je taj rast plaća dobar, ne možemo u potpunosti utvrditi. Iako država svakim rastom plaća ubire i

²³ Investopedia (2018), State income tax [online]. Dostupno na: <https://www.investopedia.com/terms/state-income-tax.asp> (10. listopada 2018.)

veće prihode, to ne znači da će to tako i dugoročno ostati. Razlog tome je što s previsokim plaćama, dolazi i do sve većih troškova u realnom sektoru, te u konačnici to dovodi do manje konkurentnosti u odnosu na druge zemlje. U nastavku nam slijedi analiza kretanja stope poreza na dobit za ovu državu.

Grafikon 3 Prikaz kretanja stope poreza na dobit u Finskoj za razdoblje od 2000. do 2018. godine

Izvor: Trading Economics, Finland Corporate Tax rate [online]. Dostupno na: <https://tradingeconomics.com/finland/corporate-tax-rate> (15. listopada 2018).

Kod Finske kao i kod preostale dvije skandinavske države uočavamo trend smanjenja poreza na dobiti. Ova država 90-ih imala je stopu poreza na dobit čak 44,5% koju je onda postepeno smanjivala, a jedan od razloga je taj što se je morala prilagoditi većini zemlja s kojima je okružena i s kojima posluje. Nakon što je Finska ušla u Europsku Uniju vide se posljedice integracije, te nastavak smanjivanja stope. Prije same i za vrijeme krize stopa poreza na dobiti iznosila je 26%. Zeleni stupac na grafikonu označava 2014. godinu, odnosno najnižu stopu poreza na dobit koju finska primjenjuje od svoje samostalnosti, te ona iznosi 20%. Ako krenemo gledati BDP onda možemo zaključiti kako finsko gospodarstvo stalno traži bolju ekonomsku politiku kako bi opet doseglo onaj rast kakav je bio na samom početku 21. stoljeća i kojeg je ujedno ostvarivala sve do 2010. godine. Hrvatska političarka Jelena Lovrić ovako je sumirala finske porezne rezove u nedavnoj novinskoj kolumni: Finska je doslovce prepolovila svoje visoke poreze povećavši istovremeno budžetske prihode za nevjerojatnih 350 posto (do 2000. godine, op.) a prihodi od poreza na dobit poduzeća u 2000. godini bili su sedam puta viši

nego u 1994. godini.²⁴ Osim toga prema OECD poreznoj prihodovnoj statistici, bez obzira na niže porezne stope koje Finska primjenjuje u posljednjih nekoliko godina, ona se nalazi na četvrtoj poziciji prema ljestvici država koje su prikupile najviše poreznih prihoda u EU. Ispred nje su u 2016. godini bile samo Danska, Francuska i Belgija.

Finska je velika i u transparentnosti. U Finskoj se godišnje javno objavljuju popisi oko 10.000 onih koji su zaradili najviše, kao i porezi koje su pritom platili. Konačno, onaj čuveni finski obrazovni sustav, besplatan je za sve.²⁵ Prema indeksu korupcije Finska se nalazi na 3. mjestu te je ispred nje samo Novi Zeland i Danska. Što se tiče poreza na dodanu vrijednost on je prije krize iznosio 22%, a za vrijeme i nakon krize je još dodatno narastao sa 23% na 24%, a tu vrijednost drži i danas. Osim toga Finska ima dvije snižene stope i to 14% na hranu, restorane, usluge kateringa, te stopu od 10% na knjige, farmaceutske proizvode, prijevoz putnika, smještaj itd. Kao još jednu specifičnost ovog poreznog sustava, moramo navesti „church tax“, odnosno crkveni porez kojeg plaćaju pripadnici Finske evangeličke luteranske crkve i pripadnici Finske pravoslavne crkve u visini od 1% - 2% u odnosu na zarađeni dohodak.

²⁴ SEEBiz / T-Portal / The Economist (2013), The Economist – Finska kao uzor Hrvatskoj [online]. Dostupno na: <http://www.seebiz.eu/the-economist-finska-kao-uzor-hrvatskoj/ar-66786/>

²⁵ Županić S. (2018), Express – Bili su gladni, danas su raj, a mi se možemo sramiti [online]. Dostupno na: <https://www.express.hr/life/bili-su-gladni-danas-su-raj-a-mi-se-mozemo-sramiti-14269>

4. ANALIZA POREZNIH SUSTAVA ZEMALJA JUŽNE EUROPE

4.1. Porezni sustav Italije

Prva zemlja koju ćemo analizirati sa juga Europe je Italija. Ova zemlja je poznata po svom izduženom obliku koji nalikuje i mnogi je još nazivaju „čizmom“. Italija ima oko 60 milijuna stanovnika, te je jedna od najmnogoljudnijih država Europe. Razmjerno je siromašna svim vrstama prirodnih izvora; znatnija su nalazišta žive, potaše (kalijeva karbonata), mramora, plina, nafte i ugljena, uz bogat riblji fond.²⁶ Okružena Jonskim, Ligurskim, Tirenskim, Sredozemnim i Jadranskim morem predstavlja uzrok bogatog ribljeg fonda i jake prehrambene industrije. Sjedište glavnog poglavara katoličke crkve (Vatikan), zatim gradovi Milano, Rim i ljepote mnogih drevnih kultura koje su još danas prisutne u Italiji, predstavljaju razlog zbog kojeg svakodnevno u posjet dolaze tisuće turista. Procjenjuje se da turizam broji 11,8% ukupnog BDP-a Italije, što iznosi 12,8% u ukupnoj zaposlenosti.²⁷ Osim ovih treba još navesti jaku tekstilnu i auto industriju. Isto tako veliko značenje u BDP-u ima industrijski trokut kojeg čine gradovi Milano, Torino, Genova u kojima je smještena suvremena proizvodnja u pomorskoj, zrakoplovnoj i auto industriji. Položaj i svi nabrojani izlazi na more za Italiju predstavljaju veliku konkurentsku prednost koju ova zemlja koristi u distribuciji i trgovini. Sve ove djelatnosti su se pozitivno odražavale na strukturu BDP-a, sve do 2008. kada on postiže svoj rekordni rezultat, a nakon krize počinju oscilacije i stagnacija. Ova zemlja je jedna od 6 osnivačica Europske Unije. Nakon 1999. (godina uvođenja eura) kada postaje dio euro područja, dolazi do znatnog rasta BDP, koji je u 2008. iznosio prema podacima svjetske banke čak 2,39 bilijuna američkih dolara. Dolaskom krize sektori talijanskog gospodarstva su znatno oslabili, te je BDP u 2017. iznosio 1,9 bilijuna. Jedan od primjera u kojima je pogođen talijanski BDP je i sektor brodogranje; npr. tvrtka Fincantieri je bila prisiljena zatvoriti 2 od 8 brodogradilišta i otpustiti više od 2000 zaposlenika. Inlacija se od 2000. pa sve do 2008. godine kretala između 2-3%, što predstavlja stabilnu razinu. Prema podacima Trading Economics, početkom krize inflacija dolazi na razinu od 0% (u 2015, čak -0,6%), a postupnim oporavkom gospodarstva ona se u posljednjih dvije godine stabilizirala, te danas iznosi 1,4% što je pozitivan znak za ekonomiju i njezin rast produktivnosti. Za ovo gospodarstvo valja napomenuti kako se suočava sa visokom stopom nezaposlenosti koja kreće rasti početkom 2007. godine, a najvišu razinu od čak 13,1% dostiže u 11. mjesecu 2014. godine. Bez obzira što odmiče vrijeme i što bi trebalo dolaziti do oporavka, Italija je i danas suočena sa visokom

²⁶ Leksikografski zavod Miroslav Krleža – Italija [online]. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=28030> (20. listopada 2018.)

²⁷ WorldAtlas (2017) – What are the Biggest Industries in Italy [online]. Dostupno na: <https://www.worldatlas.com/articles/which-are-the-biggest-industries-in-italy.html>

stopom nezaposlenosti koja iznosi približno 9,6%. Usprkos na razdoblja deflacije, vrijednost prosječne plaće u Italiji je konstanto rasla. Podaci i statistika prema Trading Economics pokazuju da je vrijednost prosječne nominalne plaće u 2000. godini iznosila nešto ispod 1800€, dok je konstantnim rastom u 2017. godini dosegla iznos iznad 2400€. Prema indeksu korupcije Italija se nalazi na 54. poziciji u odnosu na 180 država u kojima se provodi ovo istraživanje. Nadalje, to ukazuje da je Italija i dalje suočena sa dosta unutarnjih problema, iako bi kao jedna od osnivačica Europske Unije trebala biti primjer drugim sustavima. U nastavku slijedi analiza kretanja stopa i razreda poreza na dohodak, poreza na dobit, te općenite pojedinosti koje karakteriziraju ovaj porezni sustav.

Tabela 4 Prikaz nacionalnog poreza na dohodak u Italiji za razdoblje 2007. – 2018.

GODINE	DOHODOVNI RAZRED	POREZNE STOPE
2007. -2018.	do 15 000 €	23%
	15 001 - 28 000 €	27%
	28 001 - 55 000 €	38%
	55 001 - 75 000 €	41%
	iznad 75 001 €	43%

Izvor: KPMG (2018), Italy – Income Tax, Taxation of international executives [online].

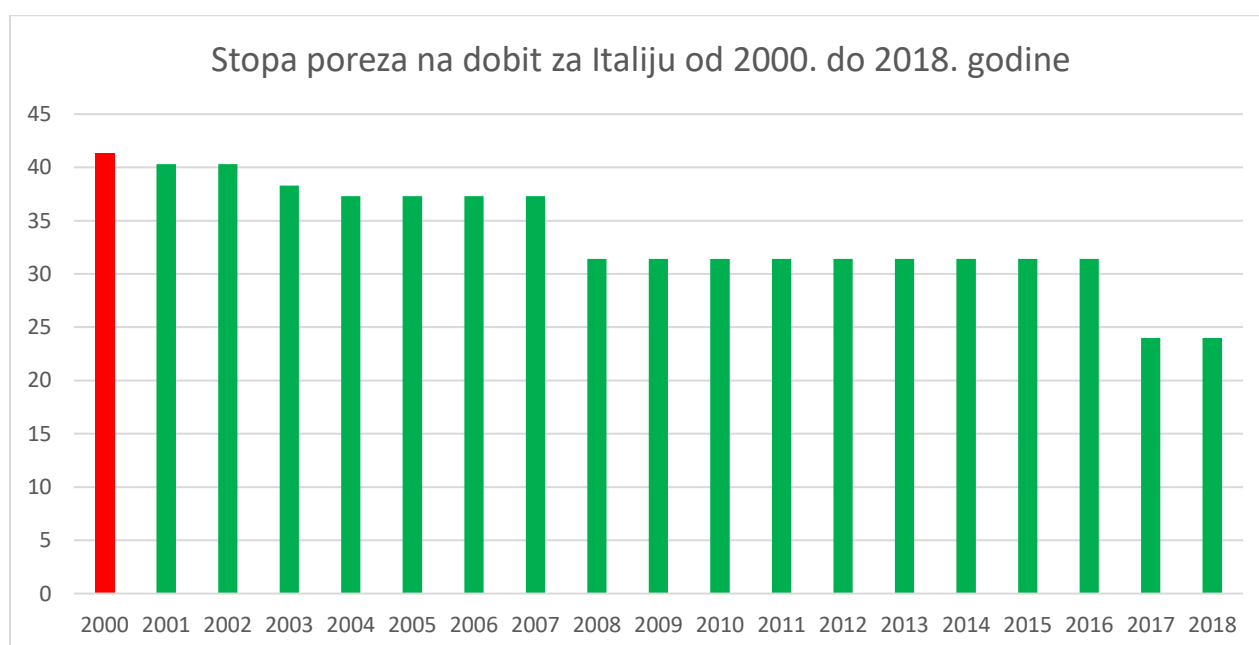
Dostupno na: <https://home.kpmg.com/xx/en/home/insights/2011/12/italy-income-tax.html>

Kod Italije možemo primjetiti kako ona svoju poreznu politiku dohotka ne mijenja već dugi niz godina, bez obzira na krizu i ostale nepogode koje su obuhvatile ovo gospodarstvo. Zakon predviđa sustav koji se temelji na pet poreznih oblika: porez na dobit, porez na dohodak, porez na dodanu vrijednost, porez na usluge i trošarine.²⁸ Iz tablice je vidljivo kako je porez na dohodak rasčlanjen na pet poreznih stopa u pet poreznih razreda. Kretanje je progresivno, odnosno veći dohodak je obuhvaćen višom stopom. Osobe koje godišnje zarade do 15 000 € obuhvaćene su stopom od 23%, dok one koje prijeđu gornju granicu od 75 001 € godišnje zarade, obuhvaćene su maksimalnom stopom od 43%. Dok kod skandinavskih zemalja uočavamo znatniju prilagodbu poreznih stopa s obzirom na zarađeni dohodak, kod Italije vidimo rigidni porezni sustav koji nema nekih većih olakšica za one koji se nalaze u najniže

²⁸ International Living (2018), Taxes in Italy: Everything you need to know - International Living Countries [online]. Dostupno na: <https://internationalliving.com/countries/italy/taxes/>

oporezivom razredu. Ovdje uočavamo razliku da npr. Švedska i Norveška za one s najnižim zarađenim dohotkom imaju ispostavljenu stopu od 0%, Finska sniženu stopu od 6,25% u 2018. godini, dok u Italiji stopa za one s najnižim dohotkom iznosi čak 23%. Kao i ostale države Italija također ima i dodatne poreze, odnosno regionalni porez koji se kreće od 0,9% do 1,4%, te lokalni porez koji ima raspon od 0,1% do 0,8%. Jedna od novijih reformi koje je uvela Italija odnosi se na jedinstveni porez za bogate. Italija je uvela jedinstveni porez za bogate strance kako bi konkurirala sličnim inicijativama u Velikoj Britaniji i Španjolskoj, koje uspješno privlače brojne bogate nogometaše i zabavljače.²⁹ Prema toj reformi će svaki stranac plaćati 100 000 € godišnje koji kao mjesto boravka za potrebe oporezivanja dohodaka odabere Italiju, bez obzira gdje ga on ostvario.

Grafikon 4 Prikaz kretanja stope poreza na dobit u Italiji za razdoblje od 2000. do 2018. godine

Izvor: Trading Economics, Italy Corporate Tax rate [online]. Dostupno na: <https://tradingeconomics.com/italy/corporate-tax-rate> (3. siječnja 2019).

Iz navedenog grafikona uočavamo kako je Italiju u posljednjih osamnaest godina zahvatio trend smanjenja stope poreza na dobit. Najviša stopa je bila 2000. godine i ona je tada iznosila visokih 41,3%. Nakon 2001. dolazi to postupnog smanjenja, a ono je već po dosta primjetno na početku financijske krize tj. 2008. godine u kojoj stopa poreza na dobit pada na 31,4%, te tu razinu drži sve do kraja 2016. godine. Nakon konstante od 9 godine, u 2017. dolazi do nove

²⁹ Guliver/Thinkstock (2017), Tportal - Italija uvodi jedinstveni porez za strance, cilja na bogate [online]. Dostupno na: <https://www.tportal.hr/biznis/clanak/italija-uvodi-jedinstveni-porez-za-strance-cilja-na-bogate-20170309>

porezne reforme i novog pada stope poreza na dobit i to na 24%. Tu možemo primjetiti kako Italija radi na harmonizaciji i prilagodbi svoje porezne politike slično ostatku država Europe. Smanjenje stope porez na dobit je uzrok i ekonomske krize koja je prisilila države da ovom poreznom reformom što više rastereti mala i velika poduzeća, te da na taj način spriječi daljnja propadanja, povećanja nezaposlenosti, gubitak BDP-a i drugih negativnih čimbenika koji bi još mogli produbiti krizu. Međunarodni monetarni fond (MMF) objavio je podatke koji pokazuju da su, gledajući tzv. paritet kupovne moći koji u obzir uzima razliku u razini cijena u pojedinim državama, Španjolci lani po bogatstvu prestigli Talijane.³⁰ Tako i ovo smanjenje stope poreza na dobit možemo objasniti kao jedan od načina da se poboljša i ojača paritet kupovne moći u Italiji, te na taj način pokrene ekonomija.

Od nekih općenitih stvari možemo navesti kako je porez na dodanu vrijednost dug niz godina iznosio 20%, a tek 2013. raste i dolazi na razinu od 22% na kojoj se je nalazio i 2018. godine. Kao i sve države u provođenju što bolje socijalne politike i smanjenja gladi, Italija primjenjuje snižene stope od:

- 4% (određena hrana, piće, poljoprivredni proizvodi, knjige i udžbenici)
- 5% (određene zdravstvene usluge, zdrava hrana, usluge transporta preko rijeka, jezera)
- 10% (električna energija i određeni lijekovi)

Za Italiju moramo napomenuti kako ta država još uvijek traga za pravim rješenjem kako izaći iz gospodarske krize. Prema podacima Međunarodnog monetarnog fonda, Italija je po veličini 8. ekonomija svijeta. Međutim, taj zavidan broj trese mnogo faktora koji bi mogli dovesti do urušavanja ove ekonomije te znatnih utjecaja na ostale zemlje. Tu navodimo probleme poput:

- nestabilna politička situacija
- konstantno rastućeg javnog duga koji je sa 102% u BDP-u narastao na 132%
- starenje stanovništva
- pad produktivnosti i visoka nezaposlenost (od toga 44,2% mladi)
- smanjenje kreditnog rejtinga.

Osim toga, Italija se suočava i sa jako velikim problemom utaje poreza u poreznu oazu San Marino. Porezna utaja je duboko ukorijenjen problem u Italiji, a ministarstvo gospodarstva

³⁰ Vajdić K. (2018), tportal.hr - U svjetskoj ekonomiji događaju se dramatične promjene: Tko drma, a tko je u slobodnom padu? [online]. Dostupno na: <https://www.tportal.hr/biznis/clanak/u-svjetskoj-ekonomiji-dogadaju-se-dramaticne-promjene-tko-drma-a-tko-je-u-slobodnom-padu-foto-20180515>

procjenjuje da se godišnje ne plati oko 91 milijardu eura poreza.³¹ Svi ti problemi ograničavaju poreznu politiku, funkcioniranje države i način kako da država ubere što više prihoda, a pri tom da što manje ošteti svoje građane, a posljedično i svoju ekonomiju.

³¹ Hina (2015), index.hr - Talijanska policija istražuje 59.000 ljudi zbog utaje poreza [online]. Dostupno na: <https://www.index.hr/vijesti/clanak/Talijanska-policija-istrazuje-59000-ljudi-zbog-utaje-poreza/834892.aspx>

4.2. Porezni sustav Španjolske

Prije samog opisivanja osnovnih karakteristika, za ovu državu možemo reći kako je stalan i čest gost po različitim medijima. Ovo govorimo iz razloga jer smo na naslove o Španjoskoj mogli naići na sportskim, kulturnim, ali prije svega i gospodarskim stranicama koje su sve češće osobito od kako se Španjolska suočila sa gospodarskom krizom i problemima u svome gospodarstvu. Smještena na samom jugozapadu Europe, ovu državu karakterizira iznimno topla klima, a uzročno posljedično time i razvijen turizam, te cjelokupni uslužni sektor. Prije samog opisa države treba napomenuti kako Španjolska otprilike ima 46 milijuna stanovnika. Španjolska je u 2017. potvrdila vodeću poziciju na ljestvici zemalja EU s najvećim brojem noćenja, ukupno 471 milijun, 3,6 posto više nego u godini ranije.³² Osim turzima ona je poznata i po brojnim prirodnim bogatstvima poput: ugljena, bakra, cinka, željeza. Isto tako u sektoru poljoprivrede prevladava uzgoj raznih mediteranskih kultura poput: žitarica, voća, povrća i agruma. Okružena Sredozemnim morem i Atlanskim oceanom Španjolska ima izrazito bogat riblji fond, te razvijenu pomorsku infrastrukturu koju koristi u svrhu turzima, trgovine i industrije. Gospodarski pokazatelj stvarnog stanja neke ekonomije je BDP, te je on u 2017. godini iznosio 1.3113 trilijuna USD (izvor: World Bank). Najveći „boom“ je uslijedio početkom 21. stoljeća, a kao glavne okidače toga možemo navesti u 1995. godini kada postaje članicom schengenskog prostora i 1999. godini kada Španjolska postaje članicom eurozone. Tih godina pa sve do prije početka krize BDP je narastao za gotovo trodupli iznos. Kao što je već poznato, svjetska ekonomska kriza je značajno pogodila španjolsko gospodarstvo, a ona je nakon kobne 2008. godine svoj ponovni uzlet i blagi rast doživjela 2015. godine. U postotku BDP u svom rastu stagnira, a treba navesti kako je kriza uzela svoj dio pa je tako 2009. bio na -1,6%. Na kraju 2018. nalazio se je na pozitivnih 0,6%. Uzroci ovako lošeg stanja gospodarstva su bili: rast cijena sirovina i nafte, mjehurić nekretna koji je stvorio sve veći dug, te ograničenost države u obrani od krize koja je smanjila produktivnost, povećala nezaposlenost i stvorila visoki javni dug. Nezaposlenost je od početka krize najveći španjolski problem, a o tome govore i podaci da je ona rapidno rasla te je dosegla svoj vrhunac 2013. godine kada je iznosila čak rekordnih 26,94%. Nakon 2013. pa sve do danas nezaposlenost u Španjolskoj se smanjuje, počinju se vraćati španjolski radnici, te ona danas iznosi i dalje visokih 14,55%. Što se tiče inflacije, ona je u prosjeku prije krize bila na razini oko 4%, dok je dolaskom krize 2008. iznosila otprilike 5,2%. Nakon toga država obuzdava povišenu inflaciju, postepeno je smanjuje,

³² Hina (2018), jutarnji.hr - PODACI EUROSTATA, Hrvatska među tri zemlje s najvećim rastom turističkih noćenja [online]. Dostupno na: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/hrvatska-medu-tri-zemlje-s-najvecim-rastom-turistickih-nocenja-spanjolska-jos-uvijek-drzi-vodecu-poziciju-no-dolasci-u-hrvatsku-rastu/6968982/>

te je do danas dovodi na pozitivnu razinu za oporavak i razvoj ekonomije od svega 1,2%. Glavni fiskalni problem u Španjolskoj nije bio ukupni iznos javnog duga, nego njegov ukupni neto inozemni dug.³³ Bitnu ulogu u svakome gospodarstvu ima javni dug, pa je tako i u Španjolskoj on bio jedan od glavnih akceleratora koji su ubrzali i produbili krizu, a o tome govori i činjenica da je on nakon 2008. godine počeo konstantno rasti sve do 2014. godine kada je njegov udio u BDP-u iznosio 100%. Danas je taj javni dug nešto manji i on iznosi otprilike 98% BDP-a. Tako navodimo neke od fiskalnih mjera koje je Španjolska provela u borbi protiv krize.

Tabela 5 Glavne fiskalne mjere u Španjolskoj tijekom krize

Set – 2009	<ul style="list-style-type: none"> - povećanje opće stope PDV-a na 18% - ukidanje odbitka od 400 € za porez na dohodak - smanjenje izdataka ministarstava (8.000 milijuna eura)
Jan – 2010	<ul style="list-style-type: none"> - postavljanje ograničenja zapošljavanja u državnoj službi (jedan ulaz na deset izlaza) - smanjenje rashoda ministarstava (5.000 milijuna eura)
May – 2010	<ul style="list-style-type: none"> - suzbijanje novčanih poticaja za rođenje djeteta (eliminacija dječjeg pregleda); - 5% smanjenje plaća u javnom sektoru; - zamrzavanje mirovina; - smanjivanje izdataka za lijekove i javne radove.
Set – 2010	<ul style="list-style-type: none"> - povećanje poreza na dohodak za skupine s visokim dohotkom; - smanjenje izdataka ministarstava (13.200 milijuna eura).
Dec – 2010	<ul style="list-style-type: none"> - povećanje poreza na duhan; - privatizacija javnih poduzeća - Nacionalne lutrije (Loterías del Estado) i Zračne luke (AENA)
Aug – 2011	<ul style="list-style-type: none"> - predviđanje plaćanja na račun poreza na dohodak Društva; - dodatna smanjenja potrošnje lijekova

Izvor: Cruz C. F. (2011) PANOECONOMICUS; Causes and Consequences of the Spanish Economic Crisis: Why the Recovery is Taken so Long? [online]. Dostupno na: <https://scindeks->

³³ Rahman H. Md.; Galván R. S. i Martínez A. B. (2017), International Journal of Econometrics and Financial Management. Economic Recession in Spain: Exploring the Root Causes, Consequences and Recoveries for the Sustainable Economic Growth (str 63.)[online]. Dostupno na: [https://www.researchgate.net/publication/320901224 Economic Recession in Spain Exploring the Root Causes Consequences and Recoveries for the Sustainable Economic Growth](https://www.researchgate.net/publication/320901224_Economic_Recession_in_Spain_Exploring_the_Root_Causes_Consequences_and_Recoveries_for_the_Sustainable_Economic_Growth)

Uz sve ove događaje koji su se odvijali u Španjolskoj, možemo povezati i kretanje PDV-a. Naime, ova je država od 2000. pa sve do 2009. imala veoma nisku stopu PDV-a koja je tada iznosila svega 16%. Dolazak krize i nedostatak novca u blagajni zasigurno su utjecali na odluke tamošnjih vlada koje su počele dizati ovu stopu i to prvo na 18%, a potom 2012. na razinu od 21% koja je i danas zastupljena. Prosječna nominalna plaća je rasla kao i u svim ostalim državama. Ona je početkom stoljeća iznosila približno oko 1400 €, dok je tijekom krize rasla te je danas dostigla prosječnu razinu na otprilike oko 1900€. Trebamo napomenuti kako se Španjolska korupcija nalazi na 52. od 180 mjesta prema Transparency International-u. U nastavku slijedi analiza kretanja stope poreza na dobit, te analiza oporezivanja dohotka.

Tabela 6 Tablični prikaz oporezivanja dohotka u Španjolskoj za razdoblje od 2012. do 2018. godine

godine	porezni razredi i stope (u eurima)
2016. – 2018.	do 12 450 (19%) < 20 200 (24%) < 35 200 (30%) < 60 000 (37%) < 60 000 (45%)
2015.	do 12 450 (19,5%) < 20 200 (24%) < 35 200 (30%) < 60 000 (37%) < 60 000 (45%)
2012. – 2014.	do 17,007 (24.75%) < 33,007 (30%) < 53,407 (40%) < 120,000 (47%) < 175,000 (49%) < 300,000 (51%) < 300,000 (52%)

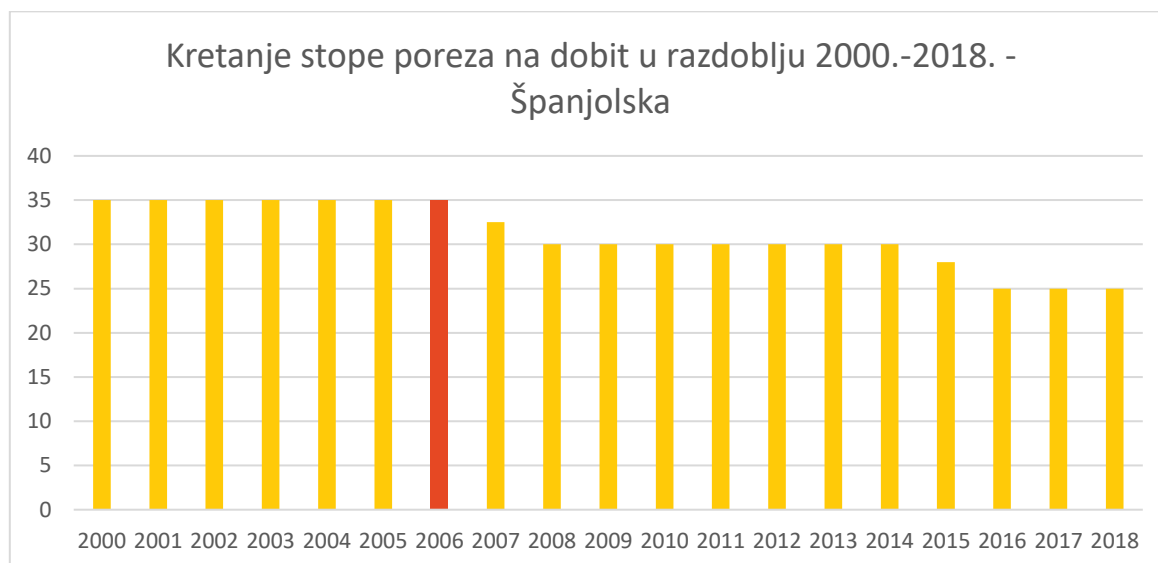
Izvori: ADVOCO - Spanish law, accounting, tax and administration. Spanish income tax rates 2015. [online].

Dostupno na: <http://www.advoco.es/hot-topics/107-spanish-income-tax-rates-2015.html> (21. siječnja 2019.)

KPMG - Spain income tax, 2017 and 2018 PIT rates [online]. Dostupno na: <https://home.kpmg/xx/en/home/insights/2011/12/spain-income-tax.html> (21. siječnja 2019.)

Iz navedene tablice uočavamo kako je španjolski porez na dohodak u razdoblju od 2012. do 2014. godine imao čak sedam poreznih razreda. Nakon 2014. godine broj poreznih razreda se smanjuje, a od 2015. do 2018. oporezivanje dohotka se vodi u pet poreznih razreda. Što se tiče poreznih stopa, one su se isto tako smanjivale. Prvo što možemo primjetiti je to da se od 2015. smanjuje stopa za one koji namjanje zarađuju, odnosno formira se novi porezni razred sa stopom od 19,5%. Drugo što možemo isto tako vidjeti je to da je snižena porezna stopa i na one koji najviše zarađuju, odnosno ona pada s 54%, na 45% za one koji zarađuju godišnje više od 300 000 €. Uzroci ovakvog smanjenja poreznih stopa na dohodak španjolske vlade mogu se zasigurno opravdati na način da se zaustavi bijeg kapitala i ljudi koji najviše zarađuju jer su upravo oni kapitalni potencijal koji u trenutku krize i recesije može utjecati na ponovno pokretanje gospodarstva.

Grafikon 5 Prikaz kretanja stope poreza na dobit u Španjolskoj za razdoblje od 2000. do 2018. godine

Izvor: *Trading Economics, Italy Corporate Tax rate [online]. Dostupno na: <https://tradingeconomics.com/spain/corporate-tax-rate> (15. siječnja 2019).*

Ovaj grafikon prikazuje kako se je kretala stopa poreza na dobiti u Španjolskoj u posljednjih osmanaest godina. Iz prikazanog vidimo kako je stopa poreza na dobit bila u padu od 2007. godine kada se prvi put snizila za 2,5%. Ovaj porezni oblik držao je razinu od 30% od početka krize pa sve do kraja 2014. godine. Nakon toga slijede dva ponovna smanjenja, te ona u 2016. godini dolazi na razinu od 25% koju je držala sve do kraja 2018. godine. Iz ovog sustava možemo vidjeti kako su porezne reforme bile očigledne u tome da se potakne proizvodnja na način da se poslodavce oslobodi od plaćanja visokog poreza na dobit. U tim poreznim reformama glavni je bio ministar financija Cristóbal Montoro Romero. Novi korporativni start-upovi (od siječnja 2013.) podliježu poreznoj stopi od 15% na njihovu godišnju dobit ispod 300 000 EUR, a 20% na višak u prvoj i drugoj godini u kojoj nastaju profiti.³⁴ Ova reforma je znatno utjecala na gospodarstvo, a osobito u pokretanju ekonomije, privlačenju investicija i smanjenju nezaposlenosti. Prisutan je stalni rast investicija u start-up poduzeća u posljednjih nekoliko godina, najviše u Barcelonu, zatim Madrid i Valenciu (digital startup ecosystem). G. Montoro je ustrajavao na tome da smanjenje poreza - koje će se djelomično nadoknaditi ukidanjem odbitaka i izuzeća - neće ograničiti sposobnost Španjolske da ispuni ciljeve deficita koje je

³⁴ Eurostat report (2013), Taxation trends in the European Union - Spain (str. 147.)[online]. Dostupno na: https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/resources/documents/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_structures/2013/report.pdf

postavila Europska komisija. Španjolski porezni prihodi, dodao je, rastu zbog novog oporavka.³⁵

Snižene stope PDV-a :

10% - putnički prijevoz, naplatne cestarine, amaterska sportska događanja, izložbama, zdravi proizvodi, hrana koja nije osnovna za život, skupljanje otpada, kontrola štetočina i pročišćavanju otpadnih voda

4% - na osnovne namirnice, lijekove, knjige i novine³⁶

³⁵ Financial Times (2014), Spain to cut taxes in bid to boost economic recovery [online]. Dostupno na: <https://www.ft.com/content/4513d3da-f884-11e3-a333-00144feabdc0> (15. siječnja 2019).

³⁶ Expatica – Live. Work. Live; Spain – VAT in Spain [online]. Dostupno na: <https://www.expatica.com/es/finance/taxes/tax-system-471614/#VATSpain> (24. siječnja 2019.)

4.3. Porezni sustav Grčke

Posljednja država koju analiziramo u ovome radu je Grčka. Smještena je na samom jugoistoku europskog kontinenta te kao prethodne dvije države, ima izlaz na Sredozemno more. Ova država je poznata kao glavno žarište financijske krize u Europi. Kroz cijelo to razdoblje vidjet ćemo kako se je ponašao porezni sustav u kriznim situacijama, kakve su bile mjere i koji su najveći problemi. Prije toga navesti ćemo glavne karakteristike. Najvažniji sektori grčkog gospodarstva u 2016. bili su veleprodaja i maloprodaja, promet, usluge smještaja i prehrane (24,5 %), javna uprava, obrana, obrazovanje, djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi (21,0 %) te poslovanje nekretninama (17,7 %).³⁷ U sastavu BDP-a najveći je udjel uslužnoga sektora (80,6%), a slijede industrija (15,9%) i poljoprivreda (3,5%).³⁸ Grčka je 1981. postala članicom Europske Unije, a tek 2000. članicom schengenskog prostora i 2001. u sustavu eurozone. Ulazak u schengenski prostor bio je jedan od glavnih pokretača ove ekonomije, a posljedicu toga vidimo i po kretanju grčkog bruto društvenog proizvoda. Od 2000. pa sve do 2008. grčki BDP je skočio za više od dvostrukog iznosa. On je 2000. godine iznosio prema statistici Svjetske banke 130 bilijuna \$, dok taj broj 2008. iznosi otprilike 354 bilijuna \$. Dolaskom krize, dolazi i do propasti gospodarstva, većeg duga, nezaposlenosti i ostalih problema koji urušavaju ovu brojku BDP-a na iznos od 200 bilijuna \$ 2017. godine. Grčka je prema popisu iz 2017. godine imala 10,7 milijun stanovnika, odnosno bez obzira na težak gospodarski period, broj stanovnika je bio u laganom usponu. Ako gledamo kretanje inflacije, onda svakako iz nje možemo iščitati turbulentnost i konstante oscilacije gospodarstva. Ova varijabla se prije krize kreće između 2 i 4 postotna poena, dok krajem 2009. za vrijeme dubokog potonuća ona dolazi na razinu ispod 1%. Nakon 2009. dolazi do ponovnog rasta cijena, te inflacija dostiže postotak nešto iznad 5,5% u 2011., a zatim je opet uslijedila drastična deflacija koja svoj vrhunac prema Trading Economicu postiže krajem 2013. godine od svega -2,90%. Uzrok ovakve deflacije možemo prepisati čimbenicima poput: povećanja nezapolenosti, smanjenja proizvodnje, slabe konkurentnosti na tržištu i ostaloga. Grčko gospodarstvo i dalje drži nisku stop inflacije između 0% i 1%, što je prema nekim procjenama još uvijek pokazatelj slabog napretka gospodarstva. Teškoće javnih financija i visoki javni dug današnje Grčke nisu nikakava novost, a gospodarstvo Eurozone našlo se u najtežoj situaciji od osnutka upravo radi Grčke.³⁹ Prema podacima Eurostata, grčki javni dug je već 90-ih godina bio na razini iznad

³⁷ Europska Unija – Grčka, Pregled [online]. Dostupno na: https://europa.eu/european-union/about-eu/countries/member-countries/greece_hr (28. Siječnja 2019.)

³⁸ Leksikografski zavod Miroslav Krleža – Grčka [online]. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=23212> (28. siječnja 2019.)

³⁹ Bejaković P. (2013), Porezni vjesnik. Problemi grčkog poreznog sustava i porezne uprave u prošlosti i sadašnjosti [online]. Dostupno na: <http://www.ijf.hr/upload/files/file/PV/2013/10/bejakovic.pdf> (str. 111)

100% ostvarenog BDP-a. On je stagnirao, odnosno držao je približnu tu razinu sve do kraja 2007. godine. Početkom krize, grčko gospodarstvo je započelo eru enormnog zaduživanja, pa je tako svoj vrhunac dostiglo 2016. godine kada je ukupan dug iznosio 180,8% BDP-a. U puno navrata smo mogli iz raznih medija čuti i pročitati kako je Grčka bankrotirala i kako svoj dug nikako neće moći isplatiti. Gledajući sadašnjost vidimo kako se taj scenarij još uvijek nije u potpunosti dogodio, te se prema raznim europskim direktivama i mjerama želi spasiti ova ekonomija. Isto tako ovdje treba napomenuti kako je ulazak u eurozonu, uvođenje eura (tj. zamjena grčke Drahme za Euro), te jeftino zaduživanje i povjerenje stranih investitora u ovo gospodarstvo, zapravo dovelo do još većeg kolapsa i strelovitog pada ove ekonomije. Može se reći kako su dva osnovna uzroka divovskog grčkog duga: neučinkovita i prevelika javna potrošnja te rašireno neplaćanje poreza.⁴⁰ Jedan od najvećih problema visokih državnih rashoda je bio mirovinski i socijalni sustav. Grci su bili poznati po tome da prema godinama radnog staža odlaze puno ranije u mirovinu u odnosu na ostatak europskog stanovništva, a uz to sve veći teret su stvarale mnogobrojne lažne mirovine, te znatno veće mirovine ako ih idemo uspoređivati s ostalim državama Europe. Teško je reći što je uzrok vrlo niskome poreznom moralu – uobičajen *balkanski* sindrom nepoštivanja zakona, tradicija ili nepovjerenje u vlast – ali nema sumnje kako su ga neizravno poticali programi EU-a.⁴¹ Olako povlačnje jeftinog novca iz EU, dovelo je do zanemarivanja discipline prikupljanja poreznih prihoda u smislu da su se radile razne manipulacije, poput davanja mita i nezakonitog izbjegavanja plaćanja poreza. U razdoblju krize dolazi do rasta poreza koji su imali još gore posljedice, osobito za one koji su do tada zbilja i plaćali sve poreze. Prema podacima Transparency Internationala, Grčka je na 67 poziciji od 180 istraživanih zemalja. Ekonomska varijabla koja najviše pogađa ovo područje je nezaposlenost. Početak krize označio je i početak gubitka radnih mjesta i konstantni rast nezaposlenosti, koja je svoj vrh dosegla 2013. godine, kada je ona prema podacima Trading Economics iznosila čak 27,90%. Iako je postotak nezaposlenosti u padu posljednjih nekoliko godina, za njega i dalje možemo reći kako je još uvijek veoma visok jer je on u 2018. iznosio nešto niže od 19%. Prosječna nominalna plaća u Grčkoj je rasla od 2004. godine, a svoj vrh je doživjela 2011. kada je otprilike iznosila 1400 €. Sve do danas se vidi pad nominalne prosječne plaće, te ona danas iznosi otprilike oko 1050 €. Porez na dodanu vrijednost je prvi oblik koji nam prikazuje rast i znatno povećanje nameta građanima koji stvara sve veći teret i utječe na

⁴⁰ Bejaković P. (2013), Porezni vjesnik. Problemi grčkog poreznog sustava i porezne uprave u prošlosti i sadašnjosti [online]. Dostupno na: <http://www.ijf.hr/upload/files/file/PV/2013/10/bejakovic.pdf> (str. 111)

⁴¹ Bejaković P. (2013), Porezni vjesnik. Problemi grčkog poreznog sustava i porezne uprave u prošlosti i sadašnjosti [online]. Dostupno na: <http://www.ijf.hr/upload/files/file/PV/2013/10/bejakovic.pdf> (str. 114)

slabiju osobnu potrošnju. Osim svih ovih karakteristika koje opisuju ili one koje utječu na odluke poreznog sustava svakako bismo trebali spomenuti i grčku poreznu upravu. U izvješću MMF-a navodi se kako su u Grčkoj nedovoljni naponi i učinci povezani s problemom fragmentirane, brojčano i stručno nezadovoljavajuće osposobljene Porezne uprave, neodgovarajućih operativnih postupaka te slabe kontrole.⁴² Dakle, prema svemu navednom možemo zasigurno reći kako se Grčka bori sa utjecajem vanjskih čimbenika, ali također i velikim utjecajem i ulogom unutrašnjeg uređenja za kojeg se dugi niz godina nije posvećivalo previše pažnje.

Prije nego krenemo analizirati brojke, ukratko ćemo opisati kretanje PDV-a. Za Grčku je specifično to kako je do početka krize PDV iznosio puno manje u odnosu na ostatak Europe. Od 2003. kada je on iznosio 18%, kroz godine slijedi konstatno povećanje, a ono je najviše vidljivo na prelasku sa 2009. u 2010. godinu kada je zabilježen rast od čak 4%. U 2016. je zabilježen ponovni rast za 1%, da bi on u 2018. iznosio 24%. Osim uobičajnog poreza na dodanu vrijednost, Grčka kao i ostale zemlje ima zastupljene dvije snižene stope poreza na dodanu vrijednost.

Snižene stope PDV-a :

13% - odnosi se na svježu hranu, skrb o djeci, starijim osobama i osobama s invaliditetom, te na smještaj u hotelima ili sličnim objektima

6% - odnosi se na određene lijekove i cjepiva, knjige, novine, časopise i usluge hotelskog smještaja.⁴³

U nastavku slijedi tablica i grafički prikaz koji pokazuju kretanja stope poreza na dohodak i stope poreza na dobit.

⁴² Bejaković P. (2013), Porezni vjesnik. Problemi grčkog poreznog sustava i porezne uprave u prošlosti i sadašnjosti [online]. Dostupno na: <http://www.ijf.hr/upload/files/file/PV/2013/10/bejakovic.pdf> (str. 115)

⁴³ Nordea, Country profile Greece – Tax rates in Greece [online]. Dostupno na: <https://www.nordeatrade.com/en/explore-new-market/greece/taxes> (18. veljače 2019.)

Tabela 7 Prikaz oporezivanja poreza na dohodak u Grčkoj za razdoblje od 2007. – 2018.

GODINA	STOPE	POREZNI RAZREDI U €	GODINA	STOPE	POREZNI RAZREDI U €	
2007	0	0 – 12 000	2012	0	< 5000	
	29	12 001 – 30 000		10	5001 - 12 000	
	39	30 001 – 75 000		18	12 001 - 16 000	
	40	75 001		25	16 001 - 26 000	
2008	0	0 – 12 000		35	26 001 - 40 000	
	27	12 001 – 30 000		38	40 001 - 60 000	
	39	30 001 – 75 000		40	60 001 - 100 000	
	40	75 001		45	100 000 <	
2009	10	0 – 12 000		2013, 2014 & 2015	22	1 - 25 000
	25	12 001 – 30 000			32	25 001 - 42 000
	35	30 001 – 75 000	42		42 000 <	
	40	75 001	2016, 2017 & 2018	22	0 - 20 000	
2010 & 2011	0	< 12 000		29	20 001 - 30 000	
	18	12 001 – 16 000		37	30 001 - 40 000	
	24	16 001 - 22 000		45	40 001 <	
	26	22 001 - 26 000				
	32	26 001 - 32 000				
	36	32 001 - 40 000				
	38	40 001 - 60 000				
	40	60 001 - 100 000				
	45	100 000 <				

Izvor: European Commission, Taxes in Europe Database v3 [online]. Dostupno na: http://ec.europa.eu/taxation_customs/tedb/splSearchResult.html (9. veljače 2019.)

Prema danoj tablici možemo vidjeti kako se u posljednjih desetak godina u ovom dijelu poreznog sektora Grčke događaju reforme i stalne promjene. Razlog tome je zasigurno dolazak krize koja je narušila gotovo cijelu Europu, ali isto tako kod primjera Grčke vidimo kako je pravi akcelerator propadanja gospodarstva najviše povezan sa velikim državnim dugom, padom zaposlenosti, povećanju siromaštva te ostaloj unutrašnjoj financijskoj neuređenosti i propustima. Ako krenemo razmatrati tablicu prije početka krize, onda vidimo kako je ovaj porezni sustav, u pogledu oporezivanja poreza na dohodak bio više socijalno orijentiran i blagonaklonan prema onima koji godišnje najmanje zarađuju. Tu situaciju nam predočavaju 2007. i 2008. godina koje su gotovo iste, a jedina razlika je promjena stope u 2008. godini za razred od 12 001 – 30 000 zarađenih €. Blagonaklonost u njima prikazuje prvi razred koji je bio oslobođen plaćanja poreza i to do granice od 12 000 zarađenih eura. Početak prvih mjera vidimo

u 2009. godini koja je počela vršiti sve veći pritisak na gospodarstvo, a država kako bi smanjila taj teret uvodi porez u prvi razred i to 10%. Nadalje, veliku reformu vidimo u 2010. godini gdje je očigledno da Grci traže bolji i pravedniji sustav oporezivanja dohotka. Ovakva konstatacija prozilazi iz povećanja broja poreznih razreda proporcionalno visini zarađenog dohotka koji bi bolje trebao utjecati na niži i srednji sloj građana. Osim toga u toj godini vidimo i uvođenje stope od 45% za one koji zarađuju više od 100 000 €. Ovakav sličan sistem oporezivanja se zadržao i 2012. godine u kojoj vidimo nekoliko preinaka u odnosu na 2010. i 2011. Ove tri godine pravednijeg oporezivanja dohotka očito nisu bile dovoljne u smislu prikupljanja državnih prihoda, a ponovne promjene vidimo u 2013. godini u kojoj dolazi do ponovnog smanjenja broja razreda i rigoroznijeg oporezivanja. Od 2013. pa sve do kraja 2015. nitko nije bio pošteđen plaćanja poreza što je zasigurno utjecalo na domaću potrošnju i veće financijsko opterećenje tamošnjeg stanovništva. Iduće promjene su tako opet prisutne u 2016. godini kada grčki porezni sustav oslobađa prvi porezni razred te s obzirom na visinu prvog razreda možemo vidjeti kako u njega od tada spada velik broj ljudi koji bi se moglo smatrati nižim i srednjim slojem stanovništva. Ovakav način oporezivanja je bio prisutan i 2018., a koliko je to dobro opet je upitno zbog toga što je pitanje koliko država zaradi i namiri potrebe svojih građana iz preostala tri razreda. Ponovno zanemarivanje prikupljanja poreznih prihoda i stvaranje prevelikih olakšica u poreznom pogledu moglo bi narušiti gospodarstvo, ali pod prepostavkom da se Grci moraju držati regulativa Europske komisije, pretpostavljamo da je to pravi put. Iz samo jednog prikazanog poreznog segmenta vidimo kako ovo gospodarstvo trese velika nestabilnost, neodlučnost i prevrtljivost iz godine u godinu. U sljedećem grafikonu prikazat ćemo kretanje i utjecaj stope poreza na dobit u Grčkoj.

Grafikon 6 Prikaz kretanja stope poreza na dobit u Grčkoj za razdoblje od 2000. do 2018. godine

Izvor: *Trading Economics, Greece Corporate Tax rate [online]. Dostupno na: <https://tradingeconomics.com/greece/corporate-tax-rate> (10. veljače 2019.)*

U analizi ovog segmenta poreznog sustava postoji trend smanjenja poreza na dobit od 2000. pa sve do 2012. godine. Ovakav trend predstavlja postepenu harmonizaciju grčkog poreznog sustava u odnosu na ostale države Europe. Isto tako najniža razina stope poreza na dobit koju je Grčka usvojila 2011. i 2012. godine od svega 20% je rezultat i pritisak gospodarske krize na cjelokupnu ekonomiju. Odnosno, time želimo kazati kako su se niske stope poreza na dobit uvele zbog straha od daljnjeg propadanja i bijega tamošnjih tvrtki iz vlastite zemlje. Ovo smanjenje i pokušaj da se očuva poduzetništvo nije dugo trajalo jer je stopa poreza na dobit već 2013. skočila sa čak 20% na visokih 26%. Prema najnovijim dostupnim podacima, 6 692 grčkih korporacija registrirano je na Cipru u razdoblju od 2012. do 2017. godine, od kojih je većina to učinila u posljednjih nekoliko godina: u 2016. godini 1.799 grčkih tvrtki preselilo se na Cipar, a nakon toga gotovo 1.800 u 2017. godini.⁴⁴ Dodatne visoke mjere štednje, ponovno povećanje poreza je zasigurno uzrok usporavanju ekonomije, smanjenju investicija, razvoju inovacija te bijegu domaćih tvrtki na strano tržište. Stopa poreza na dobit se od 2015. pa sve do 2018. godine nalazi na razini od 29%, a prema OECD statistici možemo povući i poveznicu da stopa od 29% sa sobom donosi i smanjenje broja srednjih i malih poduzeća Grčke od 2015. do 2016. godine.

⁴⁴ Hatzinikolaou P. (2018) Ekathimerini business, More and more Greeg firms are moving abroad [online]. Dostupno na: <http://www.ekathimerini.com/233837/article/ekathimerini/business/more-and-more-greek-firms-are-moving-abroad> (18. veljače 2019.)

5. KOMPARATIVNA ANALIZA SKANDINAVSKIH I ZEMALJA JUŽNE EUROPE

5.1. Razlike u prikupljenim državnim poreznim prihodima i državnim rashodima

Često po raznim medijima slušamo o prikupljenim poreznim prihodima, a isto tako i o tome kakav je njihov odnos u ukupnim državnim troškovima. Državi su potrebni prihodi jer pomoću njih osigurava i pruža usluge građanima koje privatni sektor ne može ispuniti. Državna potrošnja se odnosi na nacionalnu obranu, infrastrukturu, zdravstvenu i socijalnu pomoć.⁴⁵ Porezni prihodi su definirani kao prihodi od poreza na dohodak i dobit, doprinosa za socijalno osiguranje, poreza na robu i usluge, poreza na plaće, poreza na vlasništvo i prijenosa imovine te drugih poreza.⁴⁶ Kretanje poreznih prihoda teorijski je opisano kroz Lafferovu krivulju, koja nam govori kako rast porezne stope donosi i rast poreznih prihoda, a s druge strane svako prekoračenje optimalne porezne stope dovodi do manjih poreznih prihoda jer građani u tom slučaju izbjegavaju ili nisu u mogućnosti podmiriti svoje porezne obveze. U velikom broju slučajeva državni rashodi su veći od državnih prihoda, odnosno takvim državama nisu dovoljni vlastiti prihodi za podmirenje svih obveza. Kada su rashodi veći od prihoda tada se najčešće države zadužuju ili dolazi do privatizacije imovine. Kolika je efikasnost skandinavskih, a koliko južnih zemlja vidjeti ćemo u nastavku. Prema podacima preuzetih od strane OECD, vidjeti ćemo kretanje ukupnih prihoda od poreza i rashoda u razdoblju od 2007. do 2017. godine.

Tabela 8 Postotni udio prihoda od ukupnih poreza u bruto nacionalnom proizvodu zemalja OECD u razdoblju 2007. – 2017.

Udio ukupnih prihoda od svih poreza u % BDP (2007. - 2017.)											
Države	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Švedska	45	44	44.1	43.2	42.5	42.6	42.9	42.6	43.1	44	44
Finska	41.5	41.2	40.9	40.8	42	42.7	43.6	43.8	43.9	44	43.3
Norveška	42.1	41.4	41.2	41.9	42	41.5	39.9	38.8	38.4	38.7	38.2
Italija	41.7	41.7	42.1	41.9	41.9	43.9	44.1	43.5	43.1	42.6	42.4
Španjolska	36.4	32.1	29.7	31.2	31.2	32.1	32.9	33.6	33.6	33.2	33.7
Grčka	31.2	31	30.6	32	33.6	35.5	35.5	35.7	36.6	38.8	39.4

Izvor: Revenue statistics of OECD Member countries 2007- 2017. [online]. Dostupno na: <https://www1.compareyourcountry.org/tax-revenues-global/en/0/655+656+657+658/datatable/2005-2017> (26. ožujka 2019.)

⁴⁵ My Accounting Course – What are Government Expenditures? [online]. Dostupno na: <https://www.myaccountingcourse.com/accounting-dictionary/government-expenditures> (26. ožujka 2019.)

⁴⁶ OECD, Tax - Tax revenue - OECD Data [online]. Dostupno na: <https://data.oecd.org/tax/tax-revenue.htm> (25. ožujka 2019.)

Tabela 9 Udio ukupnih državnih rashoda iskazni u % BDP-a u razdoblju od 2007. - 2017.

Udio ukupnih državnih rashoda iskazanih u %BDP (2007. - 2017.)											
Države	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Švedska	49.3	50	52.7	50.8	50.3	51.3	52	51.1	49.8	49.8	49.4
Finska	46.8	48.3	54.8	54.8	54.4	56.2	57.5	58.1	57	55.9	54.2
Norveška	41.4	40.2	46.1	44.9	43.8	42.9	44	45.8	48.8	50.8	49.9
Italija	46.8	47.8	51.2	49.9	49.4	50.8	51.1	50.9	50.3	49.1	48.7
Španjolska	39	41.2	45.8	45.6	45.8	48.1	45.6	44.8	43.7	42.2	41
Grčka	47.1	50.8	54.1	52.5	54.1	55.7	62.3	50.2	53.5	48.9	47.3

Izvor: Eurostat – Government Finance and EDP Statistics Tables, Total general Government revenue and expenditure [online]. Dostupno na: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/government-finance-statistics/data/main-tables> (26. ožujka 2019.)

U ove dvije tablice imamo analizu kretanja ukupnih prihoda od svih poreza te ukupnih državnih troškova koji su iskazani u % BDP-a. U promatranje je uzeto razdoblje od 2007. do 2017. godine, te je prikazano brojakama i bojama. Prije nego što krenemo analizirati tablice, odmah ćemo reći kako su tamno zelenom bojom obojana ona polja zemalja koja ostvaruju visoke porezne prihode tj. tamno crvenom ona polja u kojima su ostvareni najniži udjeli ukupnih poreznih prihoda u bruto društvenom proizvodu. Slična metoda vrijedi i za tablicu ukupnih državnih rashoda u kojoj polja označena tamno zelenom bojom predstavljaju zemlje i godinu u kojoj su ostvarile najmanje troškove, odnosno što je boja crvenija to zemlja ima veće državne troškove. Ako pogledamo tablicu ukupnih prihoda od poreza onda na oko možemo vidjeti kako je u skandinavskim državama puno bolje stanje u odnosu na odabrane južne države. Prema tome slijedi da je Švedska predvodnik skandinavskih zemalja u prikupljenim prihodima od poreza, a dok se sa druge strane potvrđuju ranije opisani problemi Grčke i Španjolske iz kojih je vidljiv neefikasan, koruptivan i loš izgrađen sustav ubiranja poreza. Nizak udio prihoda opet nemora biti pokazatelj lošeg vođenja države, dok u obzir ne uzmemo državne rashode. Taj primjer vidimo na Norveškoj u tablici ispod.

Tabela 10 Razlika između ukupnih prihoda prikupljenih od poreza i državnih rashoda u razdoblju u 2007. – 2017.

Države	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Ukupno
Švedska	-4.3	-6	-8.6	-7.6	-7.8	-8.7	-9.1	-8.5	-6.7	-5.8	-5.4	-78.5
Finska	-5.3	-7.1	-13.9	-14	-12.4	-13.5	-13.9	-14.3	-13.1	-11.9	-10.9	-130.3
Norveška	0.7	1.2	-4.9	-3	-1.8	-1.4	-4.1	-7	-10.4	-12.1	-11.7	-54.5
Italija	-5.1	-6.1	-9.1	-8	-7.5	-6.9	-7	-7.4	-7.2	-6.5	-6.3	-77.1
Španjolska	-2.6	-9.1	-16.1	-14.4	-14.6	-16	-12.7	-11.2	-10.1	-9	-7.3	-123.1
Grčka	-15.9	-19.8	-23.5	-20.5	-20.5	-20.2	-26.8	-14.5	-16.9	-10.1	-7.9	-196.6

Iako Norveška prema prikupljenim poreznim prihodima nije najbolja, ona u promatranom razdoblju ima najbolji odnos ovih dviju varijabli, a do toga smo došli tako što smo oduzeli rashode od prihoda za svaku godinu i ukupnim zbrojem dobili stanje za cijelo promatrano razdoblje odabranih država. Iz ove tablice također do izražaja dolazi i Finska u kojoj posljednjih nekoliko godina vidimo borbu sa značajno visokim rashodima i slabo prikupljenim prihodima. Od južnih zemalja mogli bi izdvojiti Italiju koja prema ovoj analizi svoj sustav drži u zadovoljavajućoj konstatni. U posljednje tri godine vidimo kako se rezultati svih zemalja postepeno poboljšavaju osim Norveške kod koje dolazi do povećavanja rashoda i smanjenja poreznih prihoda. Prema prikazanom najbolji odnos razlike prihoda i rashoda imaju Norveška, Švedska, Italija, a najlošiji Španjolska, Finska i Grčka. Iako je Grčka zahvaćena cjelokupnom lošom gospodarskom situacijom, prema ovoj analizi ipak možemo utvrditi pomak i reforme ovog poreznog sustava, osobito u prijelazu s 2013. na 2014. godinu kada Grčka smanjuje svoju razliku prihoda i rashoda za gotovo 6,5%.

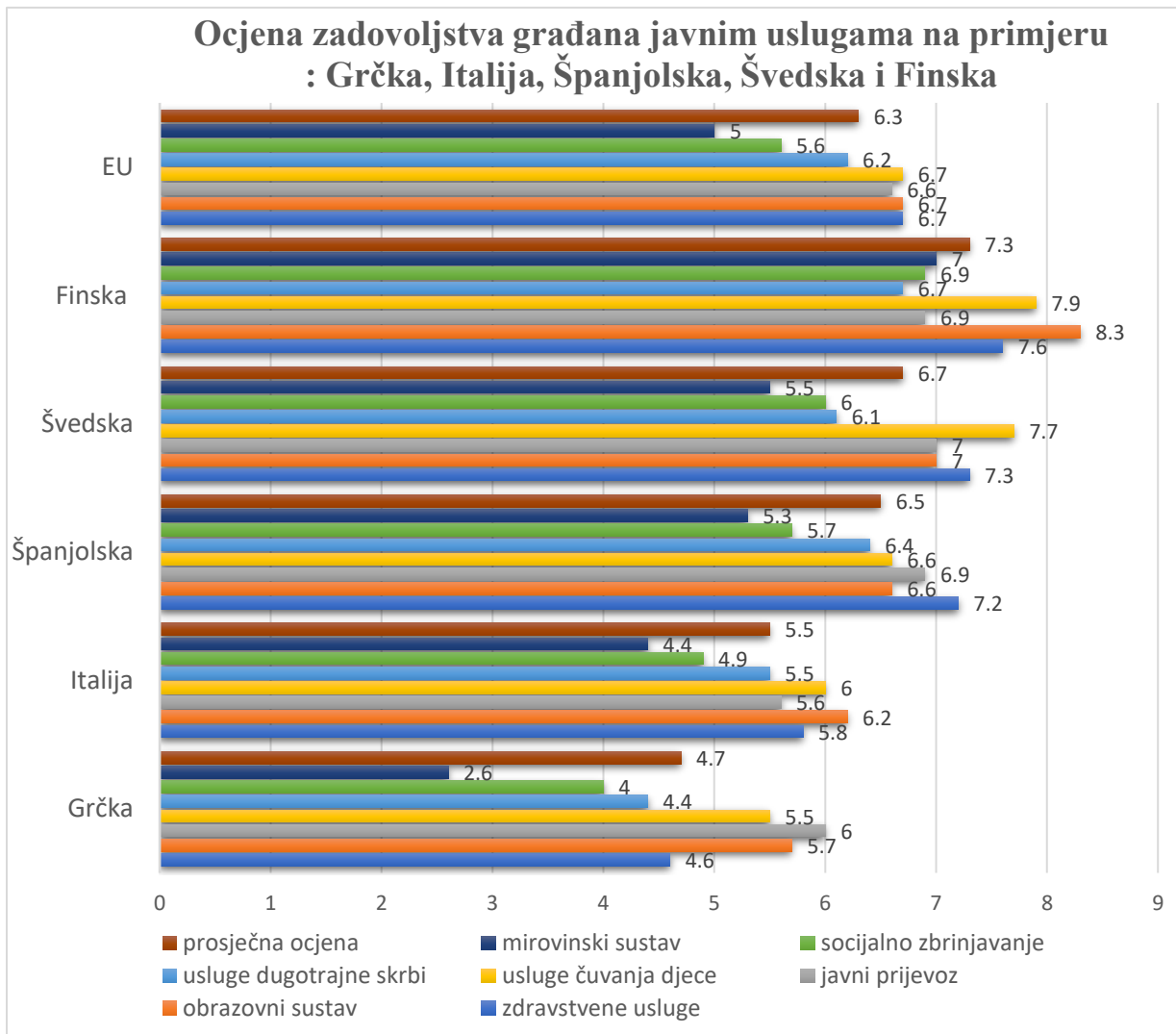
5.2. Utjecaj poreznih opterećenja na životni standard

U ovom poglavlju ćemo opisati pojam životnog standarda te vidjeti kako i u kolikoj mjeri porezni sustav može utjecati na živote svih ljudi. Pojam životnog standarda odnosi se na razinu bogatstva, udobnosti, materijalnih dobara i potreba prisutnih u određenoj socioekonomskoj klasi ili zemljopisnom području.⁴⁷ Mnogi ljudi krivo percipiraju pojam životnog standarda na način da razmišljaju kako je samo visina dohotka jedini i presudni faktor koji utječe na boljitak života. Ipak na životni standard utječu i mnogi drugi faktori, poput: razine siromaštva, politička i vjerska sloboda, BDP određenog područja, mogućnost i lakoća zapošljavanja, ekonomska stabilnost, mogućnosti obrazovanja, pravo glasa, društvo, diskriminacija, zakonodavni okviri, prava i zaštita građana, omjer količine rada i slobodnog vremena te mnogi drugi koje susrećemo u našem svakidašnjem životu. Isto tako u prethodnoj rečenici svakako bismo mogli nadodati i porezni sustav koji donošenjem nekih odluka može utjecati na dobitak, ali i gubitak razine življenja svojih građana. Ako se krenemo doticati poreza onda prvo trebamo navesti kako porezi nisu samo neki besmisleni financijski aparati kojima država namjerno ubire novac svojih građana, nego da su oni ovdje kako bi se zadovoljile potrebe svih građana te upravo omogućio lakši i bolji životni standard. U ovom dijelu komparativne analize upravo možemo vidjeti kako je velika razlika između skandinavskih i zemalja južne Europe u povjerenju u porezni sustav. Samo na primjeru Švedske možemo vidjeti kako njihovih građani izuzetno vjeruju u svoj porezni sustav i zadovoljni su njime jer stoje pri mišljenju da sav novac koji daju državi im se vraća na različite načine. Prema kasnije navedenim pokazateljima iz grafova i tablica isto bismo mogli reći i za Finsku i Norvešku. Dok za razliku kod južnih zemalja vidimo potpuno drukčiju situaciju. Konstante reforme u poreznim sustavima, mito i korupcija, nezadovoljstvo građana, političke nesuglasice, prijevremeni izbori i nestabilne vlade slika su koju vidimo kao razliku juga i sjevera. Svi ti problemi stvaraju i lošu percepciju poreznih sustava koji su zapravo jedno od glavnih oružja vladajućih stranaka. Ovdje bismo mogli navesti dvije konstatacije, odnosno namjere političkih vlada koje sjede u parlamentu. Prva je da vladajuće političke stranke kroz porezni sustav imaju namjeru i žele popraviti loše ekonomsko stanje, smanjiti dug, pružiti bolje usluge, socijalnu politiku i omogućiti bolji način života, dok s druge strane bismo mogli stat i na stranu mnogobrojnih građana pri kojima stoji mišljenje da su porezi previsoki i to da vladajuće stranke prikupljenim poreznim prihodima stvaraju samo teret građanima te nastoje učiniti ekonomske pokazatelje malo boljima kako bi ocrnili prošle politike i sebi prepisali

⁴⁷ Fontinelle A. (2019) Investopedia - Standard of Living vs. Quality of Life: What's the Difference? [online]. Dostupno na: <https://www.investopedia.com/articles/financial-theory/08/standard-of-living-quality-of-life.asp> (25. veljače 2019.)

zasluge s ciljem stvaranja nove kampanje i ostvarenja što boljih rezultata na idućim izborima. Kakve su prave namjere pojedinih vlada mogli bi smo nagađati, ali u sljedećem grafikonu prikazati ćemo prema istraživanju o kvaliteti života Eurofound-a, kolika je bila kvaliteta pružanja sedam glavnih javnih usluga.

Grafikon 7 Prikaz ocjene zadovoljstva građana pružanjem javnih usluga za 2016. godinu (Grčka, Italija, Španjolska, Švedska, Finska)

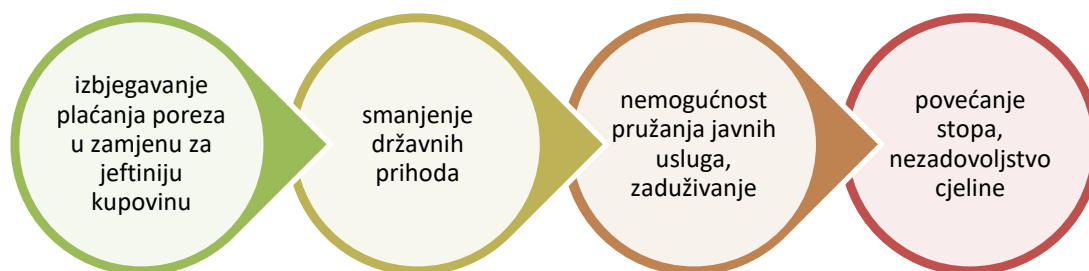
Napomena: u ovom istraživanju nije obuhvaćena Norveška

Izvor: Ahrendt D., Anderson R., Dubios. H., Jungblut J.-M., Leončikas T., Pöntinen L. i Sandor E. (2017). Eurofound project: European Quality of Life Survey (141027, 170701) [online]. Dostupno na: https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef1733en.pdf (27. veljače 2019)

Iz navedenog grafikona prema istraživanju grupe Eurofound-a možemo iščitati koliku su ocjenu od 1 do 10 dali građani navedenih zemalja za javne usluge koje su im pružene od strane države.

Iz ovog grafikona ćemo izvući nekoliko usporednih poveznica sa pojedinom državom te njezinom efikasnošću u pružanju javnih usluga. Graf prikazuje sedam glavnih usluga koje građani, odnosno porezni obveznici koriste od strane države kako bi zadovoljili svoje životne potrebe. U istraživanje su uzete zdravstvene usluge, obrazovni sustav, javni prijevoz, usluge čuvanja djece, usluge dugotrajne skrbi, socijalno zbrinjavanje, mirovinski sustav. Smeđom bojom je označen redak koji prikazuje prosječnu ocijenu sedam navedenih usluga prema pojedinoj državi. Kako bismo mogli bolje procijeniti zadovoljstvo ovih zemlja s ostatkom, uzeli smo cjelokupni prosjek svih država članica. Samo na prvi pogled možemo uočiti kako su Švedska i Finska od svojih građana dobile više ocjene u odnosu na zemlje južne Europe, ali i u odnosu na prosjek EU. Činjenice koje mogu potkrijepiti ovakvo stanje su svakako makroekonomski pokazatelji poput BDP-a, nezapolenosti, inflacije koji u skandinavskim državama znatno prednjače u odnosu na zemlje južne Europe. Također kao još jedan pokazatelj bolje situacije na sjeveru je i index korupcije koji nam pokazuje društvenu uređenost naroda, ali i povjerenje u vlastiti sustav. Prema istraživanju Transparency Internationala Švedska i Finska dijele zavidno treće mjesto, sedma je Norveška, dok je Španjolska na 41. mjestu, Italija na 53. i Grčka na visokom 67. mjestu. Loše navike, nepoštivanje, mito i korupcija južnih zemalja sigurno su i odraz slabijih ocijena od strane njihovih ispitanika. Kako se održavaju loše navike na sve opće nezadovoljstvo objasniti ćemo kroz jedan primjer iz svakodnevnice. Mnogo puta smo se našli u situaciji da sudjelujemo ili da slušamo kako će netko ili mi sami kupiti dobro ili uslugu, ali pri tom da nam se ne izda fiskalni račun. Ako ovu situaciju krenemo gledati s mjesta pojedinca, onda zasigurno možemo reći kako država taj gubitak prihoda neće osjetiti i pojedinac će jeftinije proći, ali ako krenemo ovaj slučaj razmatrati iz pozicije da cijela masa ljudi radi isto, onda možemo vidjeti kolike stvarne posljedice nosi izbjegavanje plaćanja poreza. Posljedicu možemo opisati kroz jednostavan proces, a on započinje od toga da ljudi prvo ne plaćaju porez (bilo to legalno ili ilegalno) iz razloga što će im neko dobro biti jeftinije, zatim to ne plaćanje poreza dovodi do smanjenja državnih prihoda, potom država nema dovoljno sredstava da namiri sve javne potrebe građana te na kraju dolazi do uzročno posljedične situacije nezadovoljstva, povećanja stopa i loših ocjena koje su u anketnom istraživanju dali stanovnici u Grčkoj, Španjolskoj i Italiji.

Slika 1 Prikaz uzroka i posljedice izbjegavanja poreza na zadovoljstvo stanovništva

Tako iz navedenog prikaza i objašnjenja stoji činjenica da kratkoročno zadovoljstvo pojedinca može dovesti do znatnog nezadovoljstva svih ostalih, ali u konačnici i njega samoga. Time smo htjeli objasniti kako moralni čimbenik ima veoma veliku ulogu u poreznom sustavu, koji opet ima veliki utjecaj na financijski segment životnog standarda.

Sektor kojemu su ispitanici u svakoj državi dali najmanju ocjenu je mirovinski sustav, a jedinu iznimku ovdje predstavlja finski narod koji svoj mirovinski sustav ocjenjuje sa visokih 7, dok je ostalim državama u prosjeku ta ocijena 5 ili niže. Jedan od važnijih sektora je također i obrazovni sustav, a zadovoljstvo njime je ponovno veće u Finskoj i Švedskoj u odnosu na preostale tri južne države. Finska prema ovom istraživanju ima najbolju ocjenu zadovoljstva svojih građana te zauzima prvo mjesto u Europi. Što se tiče zdravstvenih usluga Finska i Švedska opet vode u odnosu na Italiju i Grčku, ali ne i Španjolsku koja je sa ocijenom od 7.2 uz bok dvijema skandinavskim predvodnicama. Ako obuhvatimo sve navedene javne usluge i njihove ocjene odma je vidljivo kako su skandinvaske države iznad europskog prosjeka zadovoljstva, dok su južne znatno ispod, pri tom izuzevši Španjosku koja se nalazi na granici prosjeka.

U ovom poglavlju ćemo isto tako vidjet kako se kreće indeks međunarodne porezne konukretnosti u pojedinim država, odnosno koliko su države fokusirane na svoju poreznu neutralnost i istovremenu konkuretnost.

Tabela 11 Indeks međunarodne porezne konkurentnosti za 2018. godinu

Country	Overall Rank	Overall Score	Corporate Tax Rank	Individual Taxes Rank	Consumption Taxes Rank	Property Taxes Rank	International Tax Rules Rank
Estonia	1	100.0	1	1	9	1	6
Latvia	2	86.0	2	2	27	6	5
New Zealand	3	83.0	18	3	6	3	15
Luxembourg	4	80.5	21	17	2	18	1
Netherlands	5	77.5	19	8	12	10	3
Switzerland	6	77.0	6	9	1	34	8
Sweden	7	75.0	7	20	16	7	7
Australia	8	72.2	27	19	7	4	17
Czech Republic	9	69.6	8	4	33	13	9
Austria	10	69.6	15	21	10	9	13
Slovak Republic	11	69.4	10	6	32	2	27
Turkey	12	68.8	17	5	24	17	10
Hungary	13	68.4	3	15	34	26	2
Finland	14	67.7	5	27	14	11	18
Norway	15	66.2	13	11	18	24	14
Germany	16	65.3	24	28	11	14	11
Korea	17	64.4	28	10	5	25	31
Canada	18	64.0	22	23	8	20	22
Belgium	19	63.8	23	7	25	23	12
Ireland	20	63.7	4	33	23	12	21
Denmark	21	63.7	14	30	17	8	23
Slovenia	22	63.6	12	12	28	21	16
United Kingdom	23	63.1	16	24	22	30	4
United States	24	61.5	20	26	4	28	32
Iceland	25	60.2	11	31	19	22	20
Japan	26	59.5	35	25	3	29	25
Spain	27	57.4	26	18	15	31	19
Mexico	28	57.2	31	13	26	5	34
Greece	29	51.9	25	14	30	27	29
Israel	30	51.7	29	35	13	15	33
Chile	31	48.3	30	22	29	16	35
Portugal	32	48.2	33	29	31	19	28
Poland	33	47.7	9	16	35	32	30
Italy	34	46.9	32	32	20	33	26
France	35	41.4	34	34	21	35	24

Izvor: Bunn D., Pomerleau K. i Hodge A. S. (2018) Tax Foundation. International tax competitiveness index rankings 2018 [online]. Dostupno na: https://files.taxfoundation.org/20190213134207/ITCI_2018.pdf (str. 3)

Prikazana tablica nam je ponovni pokazatelj razlika između država koje uspoređujemo u ovom radu. Indeks međunarodne porezne konkurentnosti (ITIC) mjeri koliko dobro porezni sustav

zemlje promiče održivi gospodarski rast i ulaganje.⁴⁸ U ovom istraživanju indeks je određen s obzirom na to kako države svoju poreznu politiku provode u smislu porezne konkurentnosti i porezne neutralnosti. Porezna konkurenost se može definirati kao prednost jedne države u odnosu na drugu koju karakteriziraju manji porezi, različite porezne olakšice, bolja administracija, jednostavniji načini oporezivanja itd. Pod pojmom porezne neutralnosti možemo kazati kako je to politika kojom država želi ostvariti što bolje prihodovne porezne rezultate, ali pri tom da ne naruši gospodarski rast i razvoj. U ovoj analizi prikazane su zemlje koje su rangirane s obzirom na ukupnu efikasnost svog poreznog sustava. Tablica sadrži ukupan rezultat, odnosno ona zemlja koja zauzima prvo mjesto tj. Estonija, ujedno prema istraživanju ima i najbolji odnos porezne konkurentnosti i porezne neutralnosti. Osim ukupnog rezultata ovdje su prikazana mjesta na kojem se nalaze pojedine države prema porezu na dobit, porezu na potrošnju, porezu na dohodak, porezu na nekretnine te prema međunarodnim poreznim pravilima koje obuhvaćaju regulacije koje neka država provodi na poslovne aktivnosti. Plavom bojom su označene skandinavske zemlje koje su svrstane u top 15 prema indeksu međunarodne konkurentnosti, dok su žutom bojom označene države južne Europe koje se nalaze u donjem dijelu tablice. Od zemalja koje analiziramo u radu, najbolje je rangirana Švedska koja se nalazi na visokom sedmom mjestu, a svakako postoji i razlog tome. Švedska ima stopu poreza na dobit od 22 posto, ispod prosjeka OECD-a od 23,9 posto, nema poreza na imovinu ili bogatstvo te ima dobro strukturiran porez na dodanu vrijednost i poreza na dohodak.⁴⁹ Ovakva konkurentna prednost zasigurno pozitivno utječe na život tamošnjih građana, ali i prikazuje koliko je zapravo ovaj sustav uređen te koliko prostora još postoji za koordinaciju sa poreznim stopama. Finska i Norveška se nalaze na 14. i 15. mjestu te su jako male razlike između njih. Za navedene tri države možemo iznijeti i činjenicu da se prema ovom istraživanju njihovi porezni sustavi nalaze ne samo ispred zemalja južne Europe, nego i ispred velikih svjetskih uređenih ekonomija poput: Njemačke, Japana, SAD-a i Velike Britanije. Porezna konkurentnost i neutralnost Španjolske, Grčke, a posebice Italije zazuzimaju veoma visoka i loša mjesta. Iako je Grčka država koja je najviše pogođena krizom i raspadom ekonomije, vidimo kako je prema ovoj analizi ispred Italije. Prema izvoru Tax Foundationa talijanski porezni sustav karakteriziraju visoki porezi, kompliciran i složen porezni sustav te tri poreza na bogatstvo koja dodatno predstavljaju uzrok bijega kapitala i investicija. Najbolja od analiziranih zemalja južne Europe je Španjolska koja

⁴⁸ Bunn D., Pomerleau K. i Hodge A. S. (2018) Tax Foundation. International tax competitiveness index rankings 2018 [online]. Dostupno na: https://files.taxfoundation.org/20190213134207/ITCI_2018.pdf (str. 47).

⁴⁹ Bunn D., Pomerleau K. i Hodge A. S. (2018) Tax Foundation. International tax competitiveness index rankings 2018 [online]. Dostupno na: https://files.taxfoundation.org/20190213134207/ITCI_2018.pdf (str. 3).

se nalazi na 27. mjestu. Ovakvu analizu možemo povezati sa time kako pravilna razina poreznog opterećenje može utjecati na život i zadovoljstvo stanovnika, a tako možemo navesti i određene karakteristike koje se tiču dobro uređenih i loše uređenih poreznih sustava.

Tabela 12 Razlike i karakteristike boljih i lošijih poreznih sustava

Bolje uređeni porezni sustavi (skandinavske države)	Lošije uređeni porezni sustavi (zemlje južne Europe)
- Jednostavnost poreznog sustava (jasnoća poreza, manji broj poreza)	- Složenost poreznog sustava (velik broj poreznih obveza i nejasnoća)
- Niža porezna opterećenja u odnosu na zarađeni dohodak i dobit poduzeća	- Viša porezna opterećenja u odnosu na zarađeni dohodak i dobit poduzeća
- Povećanje investicija	- Smanjenje investicija
- Niska razina javnog duga	- Visoka razina javnog duga
- Niska nezaposlenost	- Visoka nezaposlenost
- Imigracije (nedostatak radne snage)	- Emigracije

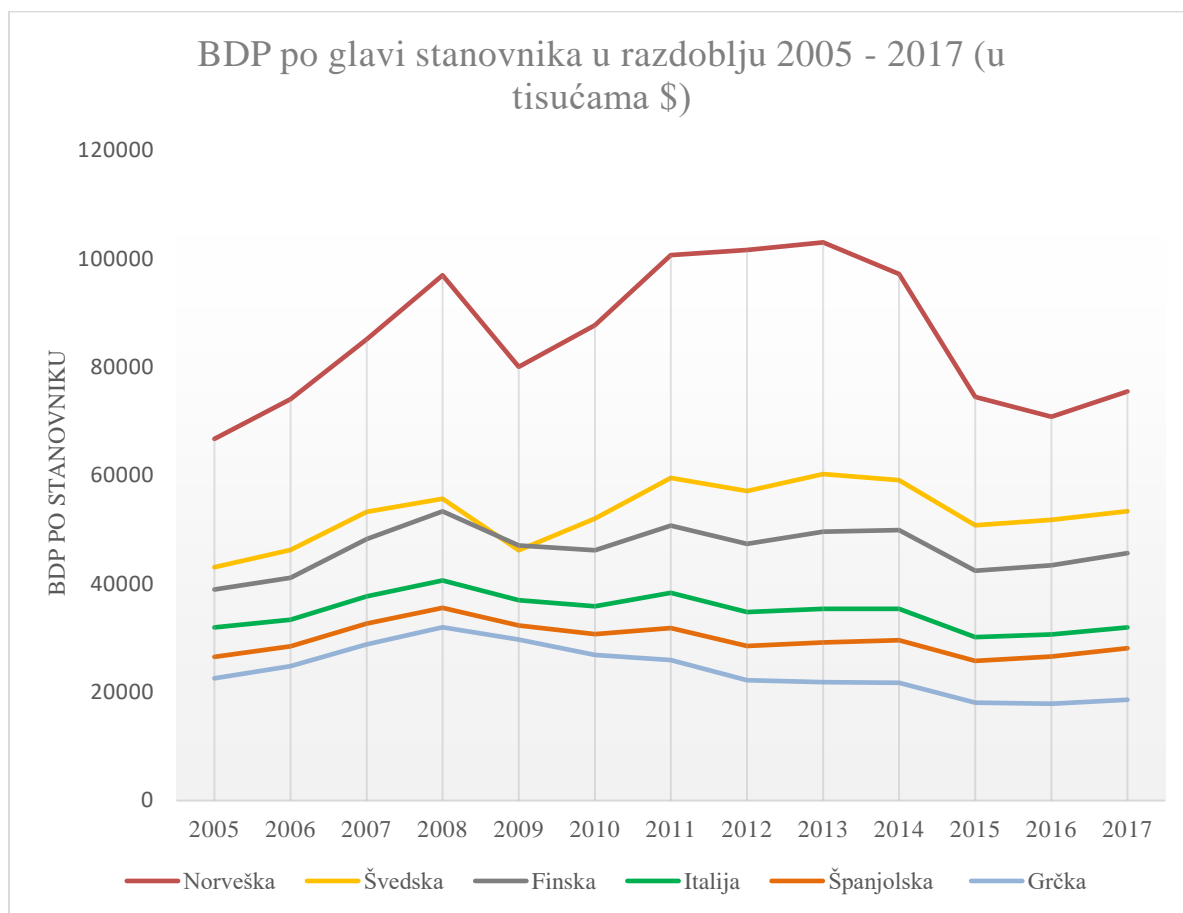
Prema nekim poreznim stopama nema prevelikih razlika u sustavima između skandinavskih i južnih zemalja, ali opet s druge strane postoji razlika u vrijednosti koja se oporezuje. Nije isti efekt porezne stope na dohodak na jugu i sjeveru jer su na sjeveru znatno veće plaće, a troškovi života i ne tako znatno veći u odnosu na jug. Samo ova varijabla dovodi do toga da stanovništvo ima manje novaca za potrošnju, ulaganje i ostale mogućnosti koje bi dovele do rasta gospodarstva. Nadalje, skandinavske zemlje imaju puno manji javni dug što stvara mogućnost da svoje porezne prihode bolje usmjere prema obrazovanju, socijalnoj politici, infrastrukturi, ali i tome da si mogu dopustiti smanjenje nekih poreznih stopa u kriznim situacijama jer trenutno nemaju nekog prevelikog tereta na leđima države. Visoka porezna opterećenja smanjuju investicije i guše poduzetničku klimu, samim time dolazi do veće nezaposlenosti i ponovnog troška države za ljude koji ulaze u izdatke za socijalnu skrb i naknade za nezaposlene. Ako krenemo u krug onda opet možemo reći kako nezaposlenost dovodi do emigracija, kao i na primjeru Hrvatske, a trošak radne snage postaje sve skuplji jer rad postaje oskudan resurs. Samim time možemo zapravo vidjeti kolika je odgovornost političkih stranaka, njihovih reformi i strategije te koliki utjecaj porezni sustav može imati na vlastitu ekonomiju, ali i na one druge.

5.3. Razlike u bogatstvu naroda

Ovaj dio potpoglavlja predstavlja analizu bogatstva naroda kroz tri segmenta: BDP per capita (BDP po glavi stanovnika), odnos izvoza i uvoza, te postotak siromaštva. Prema navedenim segmentima želimo napraviti poveznicu između toga koliki prostor za djelovanje fiskalne politike ima država s obzirom na razinu njezinog bogatstva. Prije nego li krenemo analizirati i uspoređivati pojedine pokazatelje, moramo spomenuti kako u današnjem svijetu su sve veće i veće razlike između bogatih i siromašnih, a srednji sloj stanovništva u pojedinim djelovima polako nestaje. Srednji sloj u Europi nestaje, a u razdoblju od 2004. do 2011. godine broj Europljana koji se mogu smatrati srednjom klasom smanjen je za 2,3 posto.⁵⁰ Ovaj podatak nam govori kako su se razlike u Europi povećavale s vremenom kako se je bližila gospodarska kriza. Gospodarska kriza je dodatno narušila stanje u pojedinim ekonomijama te je dodatno otežavala situaciju fiskalne politike koja je u tim trenucima morala biti državni spasitelj i stabilizator kako se nebi stvorio još veći jaz između bogatih i siromašnih. Mnogi od nas imaju usku sliku ekonomije te misle kako je najbolje rješenje za sustav staviti što veće poreze bogatima i što manje siromašnima u smislu da je to pravedno i najbolje za sve. Ipak moramo kazati kako u suvremenom kapitalizmu to baš i nije tako. Činjenica leži u tome kako bogati pojedinci ili pravne osobe drže veliku količinu kapitala koji potencijalno može biti investicija koja će otvoriti nova radna mjesta i biti vjetar u leđa državi i cjelokupnom gospodarstvu. Isto tako u obzir trebamo uzeti i globalizaciju koja je utjecala na sve veću mobilnost kapitala i ljudi te samim time stvorila lakoću premještanja kapitala u područja koja su zahvaćena nižim poreznim opterećenjima. Iz svega navedenog dolazimo do toga da država u svemu tome mora pronaći ravnotežu, te da mora biti jako oprezna s fiskalnom politikom koja je jedan od glavnih uzroka privlačenja stranih i zadržavanja domaćih investicija. Sada nam slijedi analiza BDP-a po glavi stanovnika, neto izvoza, te zastupljenosti siromaštva.

⁵⁰ Jutarnji.hr (2016), Europsko istraživanje ILO – Nestaje srednji sloj u Europi, oni koji primaju 80—120% srednje vrijednosti plaća, a kod nas ni ta skupina građana nije srednja klasa po kupovnoj moći [online]. Dostupno na: <https://www.jutarnji.hr/biznis/financije-i-trzista/nestaje-srednji-sloj-u-europi-oni-koji-primaju-80-120-srednje-vrijednosti-placa-a-kod-nas-ni-ta-skupina-gradana-nije-srednja-klasa-po-kupovnoj-moci/5327503/>

Grafikon 8 Kretanje BDP-a po stanovniku linijskim grafikonom od 2005. do 2017 (u tis. \$)

Izvor: World Bank national accounts data, and OECD National Accounts data files - GDP per capita (current US\$) [online]. Dostupno na:

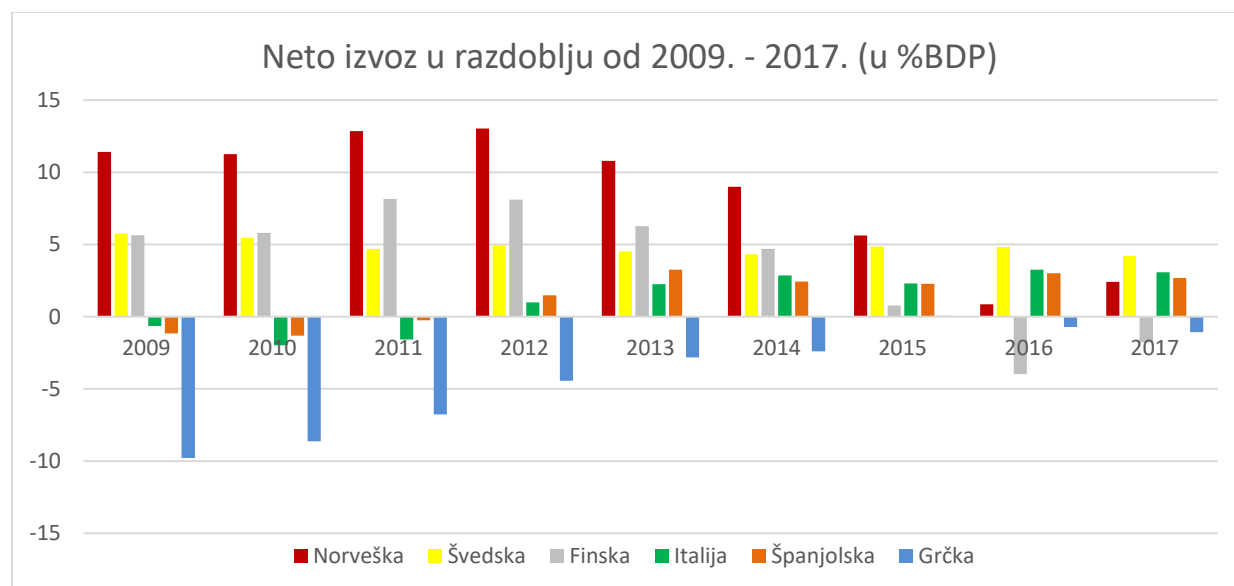
<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?end=2017&locations=SE-NO-GR-ES-FI-IT&start=2005&view=chart> (05. travnja 2019).

Prije nego li krenemo u proučavanje ovog grafikona, objasniti ćemo što znači pojam BDP per capita. BDP po glavi stanovnika ili per capita je ukupan BDP zemlje podijeljen s brojem stanovnika.⁵¹ U konačnom izračunu što je veći BDP per capita to znači da država ima više novaca za raspolaganje po jednom stanovniku, a to ujedno dovodi i do više razine životnog standarda na određenom području. Iz navedenog prikaza vidimo kretanje BDP-a po stanovniku za odabrane skandinavske i zemlje s juga Europe u razdoblju od 2005. pa sve do 2017. godine. Država koja uvjerljivo vodi po najboljem rezultatu je Norveška koja u 2013. doseže vrhunac sa čak 103095 \$. Norveška prema tom rezultatu po dosta odskače i od svojih susjednih zemalja tj. Švedske i Finske. S druge strane najlošija država je Grčka koja predstavlja žarište ekonomskog

⁵¹ Šiško P. Jutarnji list, FINANCIJSKI LEKSIKON ZA SVAKOGA [online]. Dostupno na: <https://leksikon.jutarnji.hr/p/bdp> (07. travnja 2019).

problema već dugi niz godina, a bitna činjenica je i ta da je prati konstantan pad BDP-a po stanovniku od početka krize. Ako obuhvatimo sve države, onda pononvo i prema ovom pokazatelju možemo reći kako su skandinavski ispred svih navedenih južnih sustava, tj. imaju više novaca na raspolaganje po jednom svom stanovniku. Iako su navedene države različite po svojim iznosima, ipak jednu godinu ovdje možemo izdvojiti, a to je 2008. Dolazak svjetske gospodarske krize utjecao je apsolutno na svaki od prikazanih ekonomskih sustava, odnosno tu želimo kazati kako se u 2008. dogodio pad BDP-a po glavi stanovnika u svih šest zemalja. Osim navedeng sa sigurnošću možemo kazati kako su države s većim BDP-om po glavi stanovnika bile otpornije na gospodarsku krizu te nisu u vrijeme usporavanje gospodarstva morale koristiti drastične reforme fiskalnog sustava. U nastavku slijedi analiza neto izvoza.

Grafikon 9 Prikaz neto izvoza dobara i usluga u razdoblju od 2009. – 2017. za odabrane države (izraženo u % BDP-a)

Izvori: World Bank national accounts data, and OECD National Accounts data files – Imports of goods and services (%GDP) [online]. Dostupno na: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.IMP.GNFS.ZS?end=2017&locations=GR-ES-IT-SE-FI-NO&start=2008> (9. travnja 2019.)

World Bank national accounts data, and OECD National Accounts data files – Imports of goods and services (%GDP) [online]. Dostupno na: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.ZS?end=2017&locations=GR-SE-ES-IT-FI-NO&start=2008> (9. travnja 2019.)

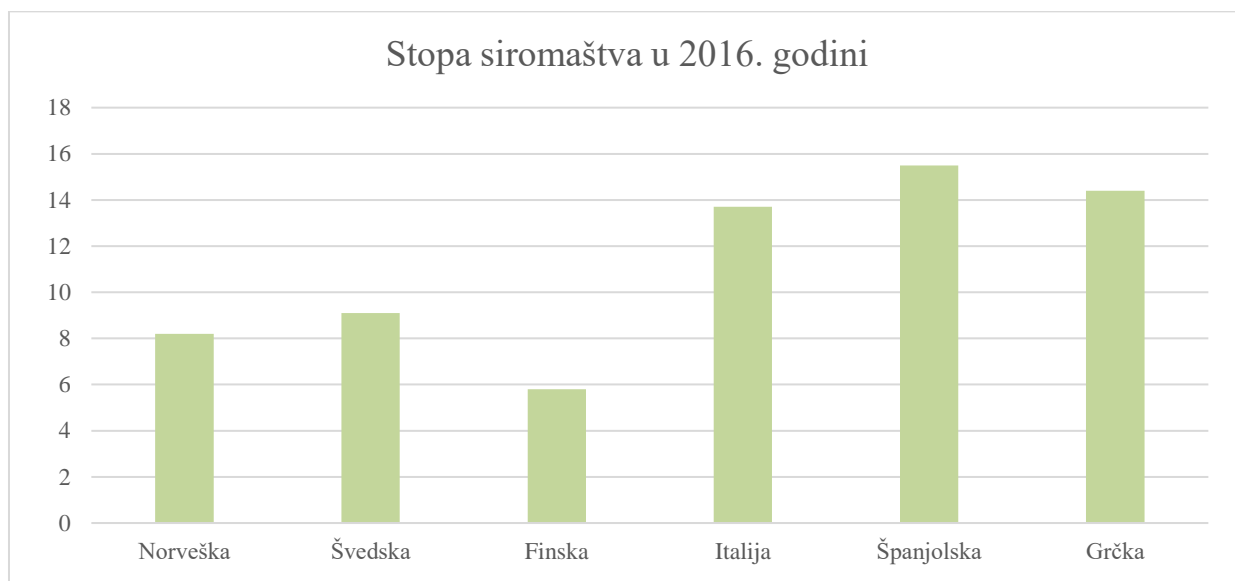
Ovaj grafikon prikazuje neto izvoz koje su države ostvarile u određenom periodu. Neto izvoz je vrijednost ukupnog izvoza zemlje umanjena za vrijednost ukupnog uvoza.⁵² Iznos neto izvoza može biti pozitivan u slučaju da je izvoz veći od uvoza (trgovinski suficit) te obrnuto ako se radi u suprotnoj situaciji (trgovinski deficit). Iznosi u grafikonu su dobiveni na način da smo oduzimali ukupne uvoze od izvoza za svaku godinu te dobili pojedine rezultate koje nam objašnjavaju jesu li zemlje uvozno ili izvozno orijentirane. Ako krenemo gledati grafikon od 2009. godine, onda uočavamo da su Norveška, Švedska i Finska u razdoblju najveće krize bile u trgovinskom suficitu i pozitivno poslovale. S druge strane kod Italije, Španjolske i Grčke vidimo negativan tok sve do 2012. dok nije započeo blagi oporavak. S obzirom na ovaj podatak svakako možemo reći kako su skandinavske zemlje i puno bogatije. Visoka koncentracija izvoza popraćena s nižom koncentracijom uvoza je prisutna u sve tri skandinavske zemlje, ali isto tako možemo reći da vidimo trend smanjenja ovakve efikasnosti, osobito kod Finske. Sve te države kroz porezni sustav i poreznu politiku mogu znatno utjecati na varijable uvoza i izvoza, a zaštita države fiskalnom politikom se može izraziti kroz:

- porezne olakšice domaćim izvoznicima, kako bi mogli što više proizvesti i biti konkurentniji sa cijenama na stranom tržištu
- uvođenje i podizanje poreznih tarifa na uvoz dobara i usluga
- uvođenje kvota, tj. ograničavanje količine uvezene robe

Opet sa druge strane država kao i uvijek treba pronaći adekvatnu ravnotežu, odnosno treba biti oprezna pri davanju subvencija jer su one u dosta slučajeva zlouporabljene te isto tako vidjeti kolika je stvarna i realna potreba za uvozom. Iz navednog grafa mogli bismo reći kako su sjeverniji sustavi puno više zaštitnički orijentirani s obzirom da im je izvoz veći od uvoza, ali isto tako trebamo i navesti njihovo najveće bogatstvo, a to je naftna, metalna i drvna industrija koje su velika komparativna gospodarska prednost u odnosu na druge zemlje.

⁵² Majaski C. (2019) Investopedia – Net exports [online]. Dostupno na: <https://www.investopedia.com/terms/n/netexports.asp> (9. Travnja 2019).

Grafikon 10 Stopa siromaštva u odabranim zemljama za 2016. godinu prema odabranim državama

Izvor: OECD Social and Welfare Statistics: Income distribution, Poverty rate [online]. Dostupno na: <https://data.oecd.org/inequality/poverty-rate.htm> (9. travnja 2019).

Stopa siromaštva je omjer broja ljudi (u određenoj dobnoj skupini) čiji prihodi padaju ispod granice siromaštva; uzeto kao polovica srednjeg dohotka kućanstva ukupne populacije.⁵³ Odnosno podatak za Španjolsku govori kako je u 2016. godini od ukupnog broja stanovnika, 15,5% živjelo ispod granice siromaštva. Veći postotak siromaštva je također zastupljen u Italiji (13,7%) i Grčkoj (14,4%). Udio siromaštva u skandinavskim državama znatno je manji te je postotak za svaku državu ispod razine od 10%. Stopa siromaštva ovisi o različitim faktorima poput: kolika je socijalna politička orijentiranost države, koliko država ulaže u svoj obrazovni sustav, kakva je državna skrb o mladima, kolika je razina minimalnog dohotka, kvaliteta zdravstvenog sustava, te kako se to sve odražava na društvenu nejednakost. U svakom navedenom faktoru možemo kazati kako se nalazi državna uloga koja kroz fiskalnu politiku prikuplja novac, te ga potom alocira u određeni sektor za što bolji život svojih građana. Pa bismo prema tome mogli reći kako su državne politike skandinavskih zemalja puno efikasnije te da je kod njih puno manji rizik i opasnost od većeg siromaštva i nejednakosti.

⁵³ OECD Social and Welfare Statistics: Income distribution, Poverty rate [online]. Dostupno na: <https://data.oecd.org/inequality/poverty-rate.htm> (9. travnja 2019).

5.4. Usporedba najznačajnih vrsta poreza

U ovome dijelu ćemo obuhvatiti najosnovnije poreze te vidjeti kolika je njihova razlika u navedenim u stopama s obzirom na države koje se analiziraju u ovome radu. Analiza obuhvaća porez na dobit, porez na dohodak, doprinose za socijalno osiguranje i PDV.

Tabela 13 Prikaz određenih stopa po pojedinom poreznom sustavu za 2018. godinu

	Porez na dobit	Porez na dohodak	Socijalno osiguranje	PDV
Švedska	22	61,85	38.42	25
Norveška	23	38.52	22.3	25
Finska	20	51.6	32.53	24
Italija	24	43	39.49	22
Španjolska	25	45	36.25	21
Grčka	29	45	40.06	24

Napomena: Porez na dohodak uključuje općinske poreze, prireze i sve ostale poreze koji obuhvaćaju faktor dohotka*

Izvor: Trading Economics [online]. Dostupno na: <https://tradingeconomics.com/country-list/personal-income-tax-rate> (10. travnja 2019).

Prema navedenoj tablici vidimo da Europu postepeno zahvaća porezna harmonizacija. To uočavamo prema stopama poreza na dobit koje variraju do 3 postotna poena u svim državama osim u Grčkoj u kojoj je stopa porez na dobit jedna od najviših u Europi. Druga kolona pokazuje porez na dohodak. Referentna vrijednost koju koristimo odnosi se na najvišu graničnu stopu poreza za pojedince.⁵⁴ Tako da su u tu najvišu graničnu stopu poreza na dohodak uračunati i svi ostali porezi koji obuhvaćaju oporezivanje dohotka. Iz tablice možemo uočiti kako se oporezivanje dohotka u konačnici još uvijek razlikuje između sjevera i juga. Švedska sa 61,85% i Finska sa 51,6% pokazuju da je porezni teret u tim zemljama veći, nego što je to u Italiji, Španjolskoj i Grčkoj. Ovdje treba istaknuti Norvešku koja je nakon 2004. godine počela s drastičnim smanjivanjem poreznog tereta na dohodak, te u 2018. on je ukupno iznosio 38,52% odnosno najmanje od svih ponuđenih država. Doprinosi za socijalno osiguranje su približno slični s blagim odstupanjima, te oni prema istraživanju Trading Economics obuhvaćaju porez koji je ispostavljen na dohodak od rada te je prikazan u zajedničkom zbroju koji se ispostavlja tvrtkama i zaposlenicima. Što se tiče poreza na dodanu vrijednost on je veći u skandinavskim državama, ali sa blagim odstupanjima. Prema prikazanom, vidimo da je najveći porezni teret

⁵⁴ Trading Economics – Personal Income Tax Rate, Sweden (Norway, Finland, Greece, Italy and Spain) [online]. Dostupno na: <https://tradingeconomics.com/sweden/personal-income-tax-rate> (10. Travnja 2019.)

zastupljen u oporezivanju rada. Razlog zašto je najveći porezni teret u radu je zbog toga što je još uvijek prisutna slabija mobilnost rada u Europi, te države koriste ovaj segment oporezivanja kako bi prikupile prihode koje su izgubile zbog pritiska harmonizacije.

6. ZAKLJUČAK

Porezni sustavi su danas prisutni gotovo u svakoj državi te zauzimaju veliku važnost u ekonomiji kao znanosti. Svakom tom poreznom sustavu jedini gospodar je država koja mora pronaći ravnotežu između troškova i prihoda od poreza. U teorijskom dijelu vidimo da je broj poreznih modaliteta konstantno rastao, te kako je njihova struktura danas puno kompleksnija nego prije. Koliko su oni zbilja važni za jedno gospodarstvo pokazuje i činjenica da porezi svojim djelovanjem mogu utjecati na nezaposlenost, privlačenje investicija, uvoz i izvoz, inflaciju, dohodak, dobit poduzeća i ostalo.

U radu su kroz analizu provedene skandinavske države i odabrane države s juga Europe u kojima vidimo različitosti, ali i postepenu prilagodbu. Ako krenemo od gospodarskih razlika onda uočavamo veliku razliku između razine javnog duga, odnosno javni dug je u skandinavskim zemljama puno niži nego u zemljama južne Europe. Iduća razlika koju bismo mogli navesti leži u činjenici da su puno efikasnije ekonomije Švedske, Norveške i Finske. Takvo stanje nam dokazuje veća razina izvoza, te u konačnici i BDP po glavi stanovnika koji je u tim državama na višoj razini nego što je to kod Italije, Grčke i Španjolske. Ovdje svakako moramo napomenuti i jedan faktor koji možemo izdvojiti kao i ključan, a to je ljudski moral. Vidimo veliku razliku u moralu ljudi koji žive u skandinavskim i onih koji žive na jugu Europe, a dokaz tome je razina mita i korupcije s kojim se konstantno bore Italija, Španjolska i Grčka. Nedovoljna kontrola, loše pravosuđe, izbjegavanje zakona i crno tržište su faktori koji utječu ne samo na porezni sustav pojedine države, nego i na cijelu ekonomiju. Promatrajući stavku PDV-a, on je u svim državama gotovo približan s manjim razlikama, osim u Španjolskoj kod koje je on najniži i iznosi 21%. Od svih obrađenih država, Grčka ima najvišu stopu poreza na dobit od 29% i najveći postotak u socijalnim izdvajanjima, iako je u gospodarski najlošijoj situaciji. Totalna suprotnost Grčke je Norveška koja nije članica EU i koja od svih analiziranih država ima najmanju stopu poreza na dohodak i poreza na socijalna davanja. Kod Švedske i Finske dolazimo do zaključka da je kod njih i dalje najveći porezni teret sadržan u dohotku, a odgovor za takvo stanje sadržan je nedovoljnoj mobilnosti rada i tome da one taj segment koriste kako bi nadoknadile gubitke prihoda od drugih vrsta oporezivanja. Dok je na jugu konstatno iskazano nezadovoljstvo građana porezima, na primjeru Švedske vidimo totalnu suprotnost, gdje prema istraživanju građani iskazuju zadovoljstvo radom svoje porezne uprave, te stoje iza mišljenja da sav iznos koji uplate državi im se vrati kroz kroz obrazovanje, vrtiće, infrastrukturu i mnoge druge usluge. Tu dolazimo zapravo do pitanja koliko jedan sustav

svojom nedisciplinom, lošim vodstvom, pohleptom i korupcijom zapravo sam sebe može uništiti? Grčka kao jedno od glavnih žarišta ekonomske krize upravo je imala taj unutarnji problem mita i korupcije koji su dodatno izazvali još veće posljedice na taj sustav (primjer s mirovinama). Italija također ima ukorijenjen problem utaje poreza u poreznu oazu San Marino, te se prepostavlja da se godišnje ne plati 91 milijarda eura poreza. Isto tako ako idemo u krajnost analize, onda prema navedenim grafikonima možemo također vidjeti kako su posljedice ekonomske neefiksnosti veća stopa siromaštva i puno niži životni standard na jugu. Utjecaj na siromaštvo i živote građana svakako ima država, koja je zadužena svojom socijalnom politikom, politikom obrazovanja i drugim određenim reformama unaprijediti i "odgojiti" svoj sustav kako bi on bio bolji.

Sve prethodno naborajno uzrokuje državne toškove koja ona kroz porezni sustav mora imati u ekonomskoj ravnoteži. Švedska, Noveška i Finska su ispred Italije, Španjolske i Grčke prema indeksu porezne konkurentnosti. Ovakav podatak nam govori kako se sjeverni sutavi bolje vode poreznim načelima neutralnosti, jednostavnosti, izdašnosti te učinkovitosti koji su bitni u koheziji između države i građana. Zemlje koje su u boljem gospodarskom položaju posljedično imaju i veći manipulacijski prostor u fiskalnoj politici, ali isto tako da su i sami građani svojim moralom odgovorni za sve opći uspjeh.

Norveška koja i dalje nije članice Europske unije, prema svojim poreznima karakteristikama slična je ostalim zemljama. Razlog tome je što mora biti u trendu praćenja jer porezna konkurencija ostalih država bi mogla narušiti njezino gospodarsko stanje.

Europska unija također radi na većem zajedništvu i unaprijeđenju ekonomije na europskom prostoru i to kroz proces harmonizacije poreznih sustava. Kroz vrijeme vidimo postepenu prilagodbu i ekvivalenciju poreznih sustava, odnosno određenih vrsta poreza i njihovih stopa s ciljem kako bi se ojačalo i stvorilo jedno veliko tržište na kojem se želi postići potpuna sloboda u kretanju robe, ljudi i kapitala. Uklanjanje fiskalnih prepreka među narodima jedan je od načina kako se želi postići veća mobilnost rada, te sloboda u kretanju.

Na kraju bismo mogli reći kako ne postoji savršeni sistem kojeg bi druge države mogle u potpunosti kopirati i primjeniti na svome prostoru. Razlike su i dalje prisutne između sjevera i juga, osobito u razini životnog standarda. Europska unija kao integracija želi ojačati područje te ga učiniti homogenijim i opotrnijim na ekonomske šokove, a jedan od načina kojim želi to postići je i porezna harmonizacija.

LITERATURA

1. ADVOCO - Spanish law, accounting, tax and administration. Spanish income tax rates 2015. [online]. Dostupno na: <http://www.advoco.es/hot-topics/107-spanish-income-tax-rates-2015.html> (21. siječnja 2019.)
2. Agell J, Englund P i Södersten J. (1995). Swedish Economic Policy Review 2 - The Swedish Tax Reform An Introduction (219-228) [online]. Dostupno na: <https://www.government.se/49b744/contentassets/a636760acb0d49c3be629673e7d8298d/jonas-agell-peter-englund--jan-sodersten-introduction>
3. Agell J, Englund P i Södersten J. (1995). Swedish Economic Policy Review 2 - The Swedish Tax Reform An Introduction (219-228) [online]. Dostupno na: <https://www.government.se/49b744/contentassets/a636760acb0d49c3be629673e7d8298d/jonas-agell-peter-englund--jan-sodersten-introduction>
4. Agell J, Englund P i Södersten J. (1995). Swedish Economic Policy Review 2 - The Swedish Tax Reform An Introduction (219-228) [online]. Dostupno na: <https://www.government.se/49b744/contentassets/a636760acb0d49c3be629673e7d8298d/jonas-agell-peter-englund--jan-sodersten-introduction>
5. Ahrendt D., Anderson R., Dubios. H., Jungblut J.-M., Leončikas T., Pöntinen L. i Sandor E. (2017). Eurofound project: European Quality of Life Survey (141027, 170701) [online]. Dostupno na: https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef1733en.pdf (27. veljače 2019)
6. An unofficial English translation of the summary chapter, Chapter 1, of the Report to the Storting No. 4 (2015-2016). Better Taxation – A Tax Reform for Transformation and Growth [online]. Dostupno na: https://www.regjeringen.no/contentassets/52300872ef08449b86e422d87f7726bd/summary_whitepaper.pdf
7. Bejaković P. (2011), Porezna evazija i prijedlozi velikih revizorskih kuća za njezino smanjivanje i bolje prikupljanje poreza; Porezni vjesnik [online]. Dostupno na: <https://www.ijf.hr/upload/files/file/PV/2011/10/bejakovic10-11.pdf>
8. Bejaković P. (2013), Porezni vjesnik. Problemi grčkog poreznog sustava i porezne uprave u prošlosti i sadašnjosti [online]. Dostupno na: <http://www.ijf.hr/upload/files/file/PV/2013/10/bejakovic.pdf>

9. Bunn D., Pomerleau K. i Hodge A. S. (2018) Tax Foundation. International tax competitiveness index rankings 2018 [online]. Dostupno na: https://files.taxfoundation.org/20190213134207/ITCI_2018.pdf (str. 3)
10. Bunn D., Pomerleau K. i Hodge A. S. (2018) Tax Foundation. International tax competitiveness index rankings 2018 [online]. Dostupno na: https://files.taxfoundation.org/20190213134207/ITCI_2018.pdf (str. 47).
11. Cruz C. F. (2011) *PANOECONOMICUS; Causes and Consequences of the Spanish Economic Crisis: Why the Recovery is Taken so Long?* [online]. Dostupno na: https://scindeks-clanci.ceon.rs/data/pdf/1452595X/2011/1452595X1103309C.pdf?fbclid=IwAR1u2NZCGt7L_N0dP0GqSexOUhhBNXHJseduwyOgFAQv_SWUmq-vhEdfUkU
12. Economics Discussion (2015), Role of Fiscal Policy in Economic Development [online]. Dostupno na: <http://www.economicdiscussion.net/fiscal-policy/role-of-fiscal-policy-in-economic-development/4698> (11. travnja 2019)
13. European Commission, Taxes in Europe Database v3 [online]. Dostupno na: http://ec.europa.eu/taxation_customs/tedb/splSearchResult.html
14. Europska Unija – Grčka, Pregled [online]. Dostupno na: https://europa.eu/european-union/about-eu/countries/member-countries/greece_hr (28. Siječnja 2019.)
15. Eurostat – Government Finance and EDP Statistics Tables, Total general Government revenue and expenditure [online]. Dostupno na: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/government-finance-statistics/data/main-tables> (26. ožujka 2019.)
16. Eurostat report (2013), Taxation trends in the European Union - Spain (str. 147.) [online]. Dostupno na: https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/resources/documents/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_structures/2013/report.pdf
17. Expatica – Live. Work. Live; Spain – VAT in Spain [online]. Dostupno na: <https://www.expatica.com/es/finance/taxes/tax-system-471614/#VATSpain> (24. siječnja 2019.)
18. Financial Times (2014), Spain to cut taxes in bid to boost economic recovery [online]. Dostupno na: <https://www.ft.com/content/4513d3da-f884-11e3-a333-00144feabdc0> (15. siječnja 2019.)

19. Fontinelle A. (2019) Investopedia - Standard of Living vs. Quality of Life: What's the Difference? [online]. Dostupno na: <https://www.investopedia.com/articles/financial-theory/08/standard-of-living-quality-of-life.asp> (25. veljače 2019.)
20. Government Offices of Sweden (2015) Swedish Tax Agency (Skatteverket) [online]. Dostupno na: <https://www.government.se/government-agencies/swedish-tax-agency-skatteverket/>
21. Guliver/Thinkstock (2017), Tportal - Italija uvodi jedinstveni porez za strance, cilja na bogate [online]. Dostupno na: <https://www.tportal.hr/biznis/clanak/italija-uvodi-jedinstveni-porez-za-strance-cilja-na-bogate-20170309>
22. Hatzinikolaou P. (2018) Ekathimerini business, More and more Greeg firms are moving abroad [online]. Dostupno na: <http://www.ekathimerini.com/233837/article/ekathimerini/business/more-and-more-greek-firms-are-moving-abroad>
23. Hina (2015), index.hr - Talijanska policija istražuje 59.000 ljudi zbog utaje poreza [online]. Dostupno na: <https://www.index.hr/vijesti/clanak/Talijanska-policija-istrazuje-59000-ljudi-zbog-utaje-poreza/834892.aspx>
24. Hina (2018), jutarnji.hr - PODACI EUROSTATATA, Hrvatska među tri zemlje s najvećim rastom turističkih noćenja [online]. Dostupno na: <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/hrvatska-medu-tri-zemlje-s-najvecim-rastom-turistickih-nocenja-spanjolska-jos-uvijek-drzi-vodecu-poziciju-no-dolasci-u-hrvatsku-rastu/6968982/>
25. Hinšt D. Liberal.hr za slobodne ljude i slobodno tržište (2017.). Kako je Švedska napravila zaokret i što bi Hrvatska iz toga mogla naučiti [online]. Dostupno na: <https://liberal.hr/clanak.php?id=801>
26. Institut za javne financije, Uvod o porezima, str. 1 [online]. Dostupno na: http://www.ijf.hr/porezni_vodic/1-07/1.pdf (5. Siječnja 2019).
27. Internarional Living (2018), Taxes in Italy: Everything you need to know - International Living Countries [online]. Dostupno na: <https://internationalliving.com/countries/italy/taxes/>
28. Investopedia (2018), State income tax [online]. Dostupno na: <https://www.investopedia.com/terms/state-income-tax.asp> (10. listopada 2018.)

29. Jutarnji.hr (2016), Europsko istraživanje ILO – Nestaje srednji sloj u Europi, oni koji primaju 80—120% srednje vrijednosti plaća, a kod nas ni ta skupina građana nije srednja klasa po kupovnoj moći [online]. Dostupno na: <https://www.jutarnji.hr/biznis/financije-i-trzista/nestaje-srednji-sloj-u-europi-oni-koji-primaju-80-120-srednje-vrijednosti-placa-a-kod-nas-ni-ta-skupina-gradana-nije-srednja-klasa-po-kupovnoj-moci/5327503/>
30. KPMG - Spain income tax, 2017 and 2018 PIT rates [online]. Dostupno na: <https://home.kpmg/xx/en/home/insights/2011/12/spain-income-tax.html> (21. siječnja 2019.)
31. KPMG (2018), *Italy – Income Tax, Taxation of international executives* [online]. Dostupno na: <https://home.kpmg.com/xx/en/home/insights/2011/12/italy-income-tax.html>
32. Leksikografski zavod Miroslav Krleža – Finska [online]. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=19680> (27. rujna 2018).
33. Leksikografski zavod Miroslav Krleža – Grčka [online]. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=23212> (28. siječnja 2019.)
34. Leksikografski zavod Miroslav Krleža – Italija [online]. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=28030> (20. listopada 2018.)
35. Majaski C. (2019) Investopedia – Net exports [online]. Dostupno na: <https://www.investopedia.com/terms/n/netexports.asp> (9. Travnja 2019).
36. Maverick J.B. (2019), Investopedia - What are some examples of a value-added tax? [online]. Dostupno na: <https://www.investopedia.com/ask/answers/042315/what-are-some-examples-value-added-tax.asp> (15. veljače 2019)
37. My Accounting Course – What are Government Expenditures? [online]. Dostupno na: <https://www.myaccountingcourse.com/accounting-dictionary/government-expenditures>
38. Nordea, Country profile Greece – Tax rates in Greece [online]. Dostupno na: <https://www.nordeatrade.com/en/explore-new-market/greece/taxes> (18. veljače 2019.)
39. OECD Social and Welfare Statistics: Income distribution, Poverty rate [online]. Dostupno na: <https://data.oecd.org/inequality/poverty-rate.htm> (9. travnja 2019).
40. OECD, Tax - Tax revenue - OECD Data [online]. Dostupno na: <https://data.oecd.org/tax/tax-revenue.htm>

41. Pudja S. (2017) Zemlja snova / sve u čemu je Švedska bolja od Hrvatske [online]. Dostupno na : <https://100posto.hr/news/zasto-je-svedska-bolja-od-hrvatske-u-svemu>
42. Rahman H. Md.; Galván R. S. i Martínez A. B. (2017), International Journal of Econometrics and Financial Management. Economic Recession in Spain: Exploring the Root Causes, Consequences and Recoveries for the Sustainable Economic Growth (str 63.) [online]. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/320901224_Economic_Recession_in_Spain_Exploring_the_Root_Causes_Consequences_and_Recoveries_for_the_Sustainable_Economic_Growth
43. Revenue statistics of OECD Member countries 2007- 2017. [online]. Dostupno na: <https://www1.compareyourcountry.org/tax-revenues-global/en/0/655+656+657+658/datatable/2005-2017> (26. ožujka 2019.)
44. Roller D. (1996), Fiskalna politika u teoriji i praksi; Informator Zagreb
45. SEEbiz / T-Portal / The Economist (2013), The Economist – Finska kao uzor Hrvatskoj [online]. Dostupno na: <http://www.seebiz.eu/the-economist-finska-kao-uzor-hrvatskoj/ar-66786/>
46. Šimović J. i Šimović H. (2006), Fiskalni sustav i fiskalna politika Europske Unije; Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu (str. 5)
47. Šiško P. Jutarnji list, FINANCIJSKI LEKSIKON ZA SVAKOGA [online]. Dostupno na: <https://leksikon.jutarnji.hr/p/bdp> (07. travnja 2019).
48. Tadin H. (2012), Europska Unija unutarne tržište i porezi; HITA d.o.o.(str. 52)
49. Trading Economics [online]. Dostupno na: <https://tradingeconomics.com/country-list/personal-income-tax-rate> (10. travnja 2019).
50. Trading Economics – Personal Income Tax Rate, Sweden (Norway, Finland, Greece, Italy and Spain) [online]. Dostupno na: <https://tradingeconomics.com/sweden/personal-income-tax-rate> (10. travnja 2019.)
51. Trading Economics – Personal Income Tax Rate, Sweden (Norway, Finland, Greece, Italy and Spain) [online]. Dostupno na: <https://tradingeconomics.com/sweden/personal-income-tax-rate> (10. travnja 2019.)
52. Transparency International, Corruption perceptions index (2018) [online]. Dostupno na: <https://www.transparency.org/cpi2018> (23. travnja 2019)

53. Vajdić K. (2018), tportal.hr - U svjetskoj ekonomiji događaju se dramatične promjene: Tko drma, a tko je u slobodnom padu? [online]. Dostupno na: <https://www.tportal.hr/biznis/clanak/u-svjetskoj-ekonomiji-dogadaju-se-dramaticne-promjene-tko-drma-a-tko-je-u-slobodnom-padu-foto-20180515>
54. World Bank national accounts data, and OECD National Accounts data files - GDP per capita (current US\$) [online]. Dostupno na: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?end=2017&locations=SE-NO-GR-ES-FI-IT&start=2005&view=chart> (05. travnja 2019).
55. World Bank national accounts data, and OECD National Accounts data files – Exports of goods and services (%GDP) [online]. Dostupno na: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.ZS?end=2017&locations=GR-SE-ES-IT-FI-NO&start=2008> (9. travnja 2019.).
56. World Bank national accounts data, and OECD National Accounts data files – Imports of goods and services (%GDP) [online]. Dostupno na: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.EXP.GNFS.ZS?end=2017&locations=GR-SE-ES-IT-FI-NO&start=2008> (9. travnja 2019.).
57. WorldAtlas (2017) – What are the Biggest Industries in Italy [online]. Dostupno na: <https://www.worldatlas.com/articles/which-are-the-biggest-industries-in-italy.html>
58. Županić S. (2018), Express – Bili su gladni, danas su raj, a mi se možemo sramiti [online]. Dostupno na: <https://www.express.hr/life/bili-su-gladni-danas-su-raj-a-mi-se-mozemo-sramiti-14269>

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1 Grafički prikaz stope poreza na dobit za Švedsku u razdoblju od 2000.-2018.....	17
Grafikon 2 Grafički prikaz kretanja stope poreza na dobit za Norvešku u razodblju od 2000. do 2018. godine	21
Grafikon 3 Prikaz kretanja stope poreza na dobit u Finskoj za razdoblje od 2000. do 2018. godine	26
Grafikon 4 Prikaz kretanja stope poreza na dobit u Italiji za razdoblje od 2000. do 2018. godine	30
Grafikon 5 Prikaz kretanja stope poreza na dobit u Španjolskoj za razdoblje od 2000. do 2018. godine	36
Grafikon 6 Prikaz kretanja stope poreza na dobit u Grčkoj za razdoblje od 2000. do 2018. godine	43
Grafikon 7 Prikaz ocjene zadovoljstva građana pružanjem javnih usluga za 2016. godinu (Grčka, Italija, Španjolska, Švedska, Finska).....	48
Grafikon 8 Kretanje BDP-a po stanovniku linijskim grafikonom od 2005. do 2017 (u tis. \$)	55
Grafikon 9 Prikaz neto izvoza dobara i usluga u razdoblju od 2009. – 2017. za odabrane države (izraženo u % BDP-a).....	56
Grafikon 10 Stopa siromašva u odabranim zemljama za 2016. godinu prema odabranim državama	58

POPIS SLIKA

Slika 1 Prikaz uzroka i posljedice izbjegavanja poreza na zadovoljstvo stanovništva 50

POPIS TABLICA

Tabela 1 Tablični prikaz granica godišnjeg dohotka u razdoblju od 2007. – 2018. godine koji je oporezovan stopama 0%, 20% i 25% (u SEK – švedska kruna).....	18
Tabela 2 Tablični prikaz oporezeivanja dohotka u Norveškoj za razdoblje od 2007. do 2018. godine.....	20
Tabela 3 Tablični prikaz nacionalnog poreza na dohodak i njegovih godišnjih granica, Finska (u eurima).....	24
Tabela 4 Prikaz nacionalnog poreza na dohodak u Italiji za razdoblje 2007. – 2018.....	29
Tabela 5 Glavne fiskalne mjere u Španjolskoj tijekom krize.....	34
Tabela 6 Tablični prikaz oporezeivanja dohotka u Španjolskoj za razdoblje od 2012. do 2018. godine.....	35
Tabela 7 Prikaz oporezivanja poreza na dohodak u Grčkoj za razdoblje od 2007. – 2018.	41
Tabela 8 Postotni udio prihoda od ukupnih poreza u bruto nacionalnom proizvodu zemalja OECD u razdoblju 2007. – 2017.....	44
Tabela 9 Udio ukupnih državnih rashoda iskazni u % BDP-a u razdoblju od 2007. - 2017....	45
Tabela 10 Razlika između ukupnih prihoda prikupljenih od poreza i državnih rashoda u razdoblju u 2007. – 2017.....	46
Tabela 11 Indeks međunarodne porezne konkurentnosti za 2018. godinu.....	51
Tabela 12 Razlike i karakteristike boljih i lošijih poreznih sustava.....	53
Tabela 13 Prikaz određenih stopa po pojedinom poreznom sustavu za 2018. godinu.....	59

ŽIVOTOPIS

Mario Bakran rođen 03.03.1994. godine u Zagrebu. Završio srednju Treću ekonomsku školu u Zagrebu, a nakon čega je 2013. upisao Ekonomski fakultet u Zagrebu, smjer Poslovna ekonomija. U rujnu 2017. stječe titulu sveučilišnog prvostupnika ekonomije i upisuje smjer Financije na diplomskom studiju. Tijekom prediplomskog studija radio je na stručnom osposobljavanju u poduzeću AdriaOffer d.o.o. na području marketinga, a na diplomskom studiju kreće raditi u tvrtki Vertiv d.o.o. u sektoru logistike. U srpnju 2019. godine diplomirao na temu Usporedna analiza poreznih sustava skandinavskih i zemalja južne Europe, te time završava svoj diplomski studij na smjeru financije.

Od jezika aktivno se koristi engleskim, a pasivno njemačkim. Osim toga samostalno i vješto se koristi Microsoft Office paketom.